

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Завдання до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
"УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК"
для студентів напряму підготовки
6.030509 "Облік і аудит"
та навчальної дисципліни
"ОБЛІК ВИРОБНИЦТВА
І УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ"
для студентів спеціальності
8.03050901 "Облік і аудит"
усіх форм навчання**

Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

Затверджено на засіданні кафедри бухгалтерського обліку.
Протокол № 6 від 22.12.2015 р.

Укладачі: С. В. Лабунська
Л. В. Безкоровайна
Н. В. Курган
Д. І. Цибулько

3-13 Завдання до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Управлінський облік" для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит" та навчальної дисципліни "Облік виробництва і управління витратами" для студентів спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит" усіх форм навчання / уклад. С. В. Лабунська, Л. В. Безкоровайна, Н. В. Курган, Д. І. Цибулько. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 112 с. (Укр. мов.)

Надано завдання, що відповідають матеріалам лекцій із навчальних дисциплін "Управлінський облік" та "Облік виробництва і управління витратами". Завдання допоможуть студентам засвоїти порядок організації управлінського обліку, побудови функції витрат, аналізу витрат підприємства, обсягу діяльності та прибутку, калькулювання собівартості продукції, бюджетування та управління витратами.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит" та спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит".

Вступ

Самостійна робота студента – це форма організації навчального процесу, за якої завдання студенти виконують самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета самостійної роботи студента – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Самостійна робота студента містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних занять; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання завдань для самостійного опрацювання до вивченої теми; написання есе на задану тему; пошук (підбір) та огляд літературних джерел на задану тематику дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з національними стандартами бухгалтерського обліку, вітчизняною та зарубіжною спеціальною обліковою літературою, статтями у періодичних виданнях із обліку.

Завдання для самостійної роботи мають допомогти студентам засвоїти теоретичний матеріал і набути практичних навичок у здійсненні класифікації витрат, побудови функції витрат, здійснення аналізу взаємозв'язку "витрати – обсяг діяльності – прибуток", калькулювання собівартості продукції в межах різних систем, бюджетування, здійснення аналізу релевантності інформації для ухвалення управлінських рішень.

Запропоновані завдання становлять різний рівень складності й охоплюють усі теми навчальних дисциплін "Управлінський облік" та "Облік виробництва і управління витратами".

Метою виконання завдань є закріплення теоретичних знань, розвиток навичок самостійної роботи зі спеціальною літературою, оволодіння й поглиблення практичного досвіду щодо вирішення поставлених завдань.

У процесі виконання завдань студенти мають закріпити такі компетентності:

1) контрольну – контроль за правильністю зарахування різних витрат до певної класифікаційної групи, правильністю формування собівартості продукції та ін.;

2) аналітичну – аналіз поведінки витрат, аналіз взаємозв'язку "витрати – обсяг діяльності – прибуток";

3) технологічну – формування інформаційної бази про витрати підприємства за місцями виникнення та центрами відповідальності; збирання інформації для калькулювання собівартості продукції;

4) мотиваційну – установлення й оцінювання взаємозв'язку між фінансовими результатами роботи підприємства та витратами на функціонування системи управлінського обліку виходячи з позиції мотивації, стимулювання й особистої відповідальності персоналу підприємства.

Навчальна дисципліна "Управлінський облік"

Змістовий модуль 1 Організація системи управлінського обліку та її ефективне використання на підприємстві

Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку

Завдання 1. Серед наведених груп користувачів облікової інформації (табл. 1.1) необхідно виділити внутрішніх і зовнішніх та назвати інформацію, яка їх може цікавити.

Таблиця 1.1

Користувачі облікової інформації

Користувачі інформації	Інформація
Служба маркетингу	Фінансовий результат
Відділ технічного контролю	Основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства, зосереджені у статистичній звітності
Табельник цеху	Ціни, тарифи, платоспроможність дебіторів
Завідувач складського господарства	Штатний розклад, розмір посадових окладів
Центральне статистичне управління	Норми праці, кількість приходу і неприходу на роботу
Акціонери	Ціни на продукцію, роботи, послуги, форми оплати за товари
Відділ кадрів	Розмір доходу
Кредитний відділ обслуговчого банку	Суми нарахованих податків і терміни їх сплати
Податкова служба	Дані про рух запасів
Робітники підприємства	Загальний фінансовий стан підприємства, що впливає на розмір заробітної плати
Пенсійний фонд	Показники ліквідності та платоспроможності підприємства
Кредитори	Норми виходу продукції та стандарти її якості

Завдання 2. Указати в табл. 1.2 завдання управлінського обліку, що були виконані в кожній конкретній ситуації.

Таблиця 1.2

Завдання управлінського обліку

Ситуація	Завдання управлінського обліку
1. Доведення до відома керівництва підрозділів планових показників на наступний місяць	
2. Складання щоденної звітності про рух матеріалів і напівфабрикатів	
3. Аналіз виробничих витрат з метою встановлення залежності між витратами й обсягами діяльності	
4. Обмін інформацією між планово-економічним відділом і бухгалтерією	
5. Інтерпретація інформації про розміри дебіторської заборгованості у формі структурних схем і графіків	
6. Планування потоків внутрішньої звітності підприємства	

Завдання 3. Олександр Федоренкові, інженеру підприємства, повідомили про те, що його збираються підвищити на посаду заступника директора підприємства. Олександр був обрадований і стурбований одночасно. Зокрема, його знання бухгалтерського обліку не були глибокими. Він пройшов курс фінансового обліку, але не знав курсу управлінського обліку, який йому порекомендувало керівництво.

Федоренко планував записатися на курси управлінського обліку якнайшвидше. Тим часом він попросив помічника головного бухгалтера, щоб той визначив основні відмінностей між фінансовим і управлінським обліком, включаючи деякі конкретні приклади.

Як помічник головного бухгалтера підготуйте письмову відповідь для Федоренка та оформіть доповідь у формі табл. 1.3 і дайте відповідь на питання: "Який вид обліку важливіший для підприємства: фінансовий або управлінський?".

Характерні ознаки управлінського та фінансового обліку

Характерні ознаки	Види обліку	
	управлінський	фінансовий
1. Мета обліку		
2. Обов'язковість ведення		
3. Ступінь регламентації		
4. Об'єкти обліку		
5. Елементи методу		
6. Користувачі інформації		
7. Точність сформованої інформації		
8. Базова структура ведення обліку		
9. Характеристика даних звітності		
10. Терміни складання звітності		
11. Принципи обліку		
12. Ступінь відповідальності		

Завдання 4. Указати елементи методу управлінського обліку, якими користується бухгалтер у кожній ситуації:

- 1) розрахунок зміни норм у незавершеному виробництві;
- 2) прогнозування розміру виробничих витрат за допомогою математичної функції;
- 3) уточнення розміру незавершеного виробництва за допомогою інвентаризації;
- 4) виявлення впливу чинників на величину відхилень фактичних витрат від нормативів;
- 5) документування відхилень від норм витрачання матеріалів;
- 6) визначення розміру запасу, що забезпечуватиме потреби виробництва в матеріалах;
- 7) інформування керівництва про виконання плану закупівель.

Завдання 5. Назвати функції управлінського обліку, що були реалізовані в кожній конкретній ситуації:

- 1) доведення до відома керівництва підрозділів планових показників на наступний місяць;
- 2) складання щоденної звітності про рух матеріалів і напівфабрикатів;

- 3) аналіз виробничих витрат із метою встановлення залежності між витратами та обсягами діяльності;
- 4) обмін інформацією між планово-економічним відділом та бухгалтерією;
- 5) інтерпретація інформації про розміри дебіторської заборгованості у формі структурних схем і графіків;
- 6) планування потоків внутрішньої звітності підприємства.

Запитання для самоконтролю

1. Зміст та мета управлінського обліку.
2. Які стадії історичної еволюції управлінського обліку можна виділити? Дайте стислу характеристику кожної з них.
3. У чому відмінність і взаємозв'язок фінансового, управлінського та виробничого обліку ?
4. Як організують управлінський облік на підприємствах?
5. Назвіть функції та методи управлінського і фінансового обліку.
6. Які існують підходи до побудови системи рахунків управлінського обліку?
7. Які варіанти ведення управлінського обліку можливі у Плані рахунків ?
8. Дайте характеристику видам, обсягу і користувачам інформації в системі управлінського та фінансового обліку.

Тема 2. Склад витрат виробництва. Їх загальна класифікація й поведінка

Завдання 1. Підприємство "Пульс" у звітному році мало такі показники витрат, грн:

- придбання сировини й матеріалів – 75 300;
- транспортування сировини від постачальника на підприємство – 1 680;
- прямі витрати на оплату праці – 69 000;
- непрямі витрати на оплату праці виробничого персоналу – 27 780;
- витрати на реалізацію продукції – 33 160;
- загальногосподарські витрати – 20 000;
- витрати на утримання й експлуатацію обладнання – 25 620;
- адміністративні витрати – 61 080;
- інші загальновиробничі витрати – 11 400.

Дохід від реалізації продукції становив 385 500 грн.
 Підприємство використовує систему періодичного обліку запасів.
 Залишки на рахунках запасів наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Залишки на рахунках запасів, грн

Рахунки	На початок року	На кінець року
Сировина й матеріали	13 290	14 610
Незавершене виробництво	4 410	6 450
Готова продукція	30 720	56 880

Необхідно визначити:

- 1) вартість витрачених на виробництво матеріалів;
- 2) загальну суму поточних витрат на виробництво;
- 3) собівартість виробленої продукції;
- 4) собівартість реалізованої продукції;
- 5) валовий, операційний і чистий прибуток за чинної ставки податку на прибуток, для чого скласти схематично звіт про фінансові результати.

Завдання 2. Необхідно визначити відсутні показники в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Показники діяльності підприємства

Показники	Варіанти, грн			
	1	2	3	4
1	2	3	4	5
1. Продаж	170 000	130 000	250 000	?
2. Початковий запас готової продукції	24 000	16 000	?	?
3. Початковий запас незавершеного виробництва	20 000	10 000	31000	28 000
4. Прямі матеріальні витрати	42 000	35 000	38 000	26 000
5. Прямі витрати на оплату праці	?	42 000	36 000	59 000
6. Виробничі накладні витрати	34 000	38 000	?	36 000
7. Кінцевий запас незавершеного виробництва	36 000	18 000	18 000	?
8. Собівартість виготовленої продукції	114 000	?	130 000	134 000

1	2	3	4	5
9. Запаси готової продукції на складі на кінець періоду	32 000	?	22 000	42 000
10. Собівартість реалізованої продукції	?	75 000	168 000	150 000
11. Валовий прибуток	?	?	?	48 000
12. Операційні витрати	?	46 000	?	?
13. Прибуток (збиток)	18 000	?	(12 000)	14 000

Завдання 3. Підприємство "Блок" у звітному році мало такий склад витрат:

- орендна плата;
- платежі за комунальні послуги;
- плата за телефон;
- плата за електроенергію на технологічні потреби;
- основні матеріали;
- витрати на рекламу;
- відсотки за позики банку;
- амортизація основних засобів (прямолінійним методом);
- оплата праці основного виробничого персоналу (робітників);
- оплата праці службовців та спеціалістів;
- комісійні реалізаторам продукції;
- ремонт обладнання;
- технічне обслуговування обладнання.

Необхідно вказати, які із цих витрат будуть переважно постійними, а які змінними, і пояснити своє рішення.

Завдання 4. Необхідно визначити, до якої групи належать витрати, наведені у табл. 2.3. Назвіть умови, за яких одні й ті ж витрати можуть змінювати свою поведінку. Сформулюйте загальне правило аналізу поведінки витрат в управлінському обліку.

Таблиця 2.3

Витрати підприємства

Витрати	Постійні	Змінні
1	2	3
Комісійні продавцям		
Амортизація виробничого обладнання		

1	2	3
Прямі матеріали		
Обслуговування устаткування		
Заробітна платня директора компанії		
Електроенергія для виробничого устаткування		
Витрати на опалення виробничих приміщень		
Пряма заробітна платня		
Непряма заробітна платня		
Витрати на транспортування готової продукції на склад		
Витрати на опалення складських приміщень		
Відрахування на страхування робітників, задіяних на виробництві		

Завдання 5. Необхідно визначити, до якої групи належать витрати, наведені в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Витрати підприємства

Витрати	Витрати на продукцію	Витрати періоду
Заробітна платня комірника складу готової продукції		
Відрахування на соціальне страхування робітників відділу маркетингу		
Пряма заробітна платня		
Амортизація будівлі офісу		
Витрати на обслуговування фрезерного устаткування		
Амортизація виробничого обладнання		
Прямі матеріали		
Витрати на зберігання запасів сировини		
Заробітна платня робітників відділу збуту		
Плата за оренду комп'ютера для технологічного відділу цеха		
Витрати на рекламу		
Непрямі матеріали		
Заробітна платня адміністративного персоналу фірми		

Завдання 6. Підприємство "Полюс" виготовляє один вид продукції. Для контролю за витратами на підприємстві хочуть визначити рівень змінних та постійних витрат, виходячи зі звітних даних за останні 10 місяців:

Місяці	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кількість виробів, од.	5	7	8	6	3	2	4	6	8	7
Сума витрат, тис. грн	34	38	40	36	30	28	32	36	40	38

На підставі наведених даних визначити:

- 1) рівень змінних і постійних витрат методами "вищої–нижчої точки" та візуального пристосування;
- 2) суму очікуваних витрат на виробництво 9 од. продукції в наступному місяці.

Завдання 7. Необхідно побудувати функцію витрат та зробити прогностні розрахунки на основі наведених даних.

Господарські операції ТОВ "Роні" за червень наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Господарські операції підприємства

Зміст господарських операцій	Суми, грн
1. Відпущено зі складу дошки для виготовлення столів	1 000
2. Нараховано заробітну платню: робітникам за виготовлення столів; майстрові цеху	800 120
3. Проведено нарахування ЄСВ на заробітну платню: робітникам за виготовлення столів; майстрові цеху	? ?
4. Відпущено мастильні матеріали для змащування деталей верстатів	30
5. Використано електроенергію, відпущену енергоцехом для роботи виробничого обладнання	210
6. Нараховано знос виробничого обладнання прямолінійним методом	350
7. Відображено собівартість послуг парокотельного цеху з опалення виробничого приміщення	100

У червні на ТОВ "Роні" виготовлено 20 столів; у липні заплановано виготовити 30 столів. Заробітна платня майстра цеху підвищиться на 22 грн.

Завдання 8. Необхідно доопрацювати й оновити такі незавершені рахунки підприємства "Максимум" за минулий місяць. Розгляньте також додаткову інформацію, яку наведено на рахунках підприємства (табл. 2.6). Визначте (виведіть) сальдо й обороти за рахунками; складіть звіт про виробничу діяльність (у довільній формі); складіть звіт про прибутки та збитки підприємства (у довільній формі).

Таблиця 2.6

Інформація на рахунках підприємства, грн

Назви рахунків	Сальдо початкове	Оборот дебетовий	Оборот кредитовий	Сальдо кінцеве
Сировина й матеріали (основні)	10 000	?	?	22 500
Розрахунки від заробітної плати (субрахунок основні виробничі робітники)	–	?	?	–
Розрахунки за страхуванням (субрахунок нарахування ЄСВ на заробітну платню основних виробничих робітників)	–	?	?	–
Виробництво	?	?	?	115 000
Готова продукція	?	?	?	45 000
Розрахунки з постачальниками та підрядниками	?	?	?	56 520
Розподілені виробничі накладні витрати	–	?	?	–
Собівартість реалізованої продукції	?	?	?	?
Розрахунки з покупцями та замовниками (використовують лише для розрахунків за готову реалізовану продукцію)	32 000	?	300 000	62 000
Адміністративні витрати підприємства	–	65 000	?	–
Витрати на збут	–	16 250	?	–
Інші витрати операційної діяльності	–	8 750	?	–

Додаткова інформація:

1. Виробничі накладні витрати відносяться на собівартість продукції з допомогою нормативної ставки розподілу. За базу розподілу обрано фонд оплати праці основних виробничих робітників. Ставка розподілу становила 1,65 грн на 1 грн нарахованої заробітної плати.

2. Рахунок "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" використовують тільки для оплати закупівель основних матеріалів і сировини. Сальдо на 1 число місяця за рахунком було 22 500 грн (усі постачальники – платники ПДВ). Протягом місяця було сплачено рахунків на суму 60 000 грн, у тому числі ПДВ.

3. Запас готової продукції на 1 число місяця дорівнював 77 500 грн. До того ж за місяць 5 % продукції було забраковано в ході приймання на склад і визнано невикористаним браком зі списанням до складу витрат.

4. Собівартість оприбуткованої на склад готової продукції протягом місяця дорівнювала 162 000 грн.

5. Сальдо рахунка "Виробництво" на кінець місяця містить 67 252,5 грн матеріальних запасів (замовлення виконують декілька місяців), за даними інвентаризації в незакритих карточках обліку витрат на замовлення містилась нарахована заробітна платня за роботу основних виробничих робітників в обсязі 1 187,5 годин, виробничі витрати на незакрите замовлення відносять до залишків незавершеного виробництва.

6. Усього 5 625 годин (ураховуючи незакінчені замовлення) основної праці було відпрацьовано протягом місяця. Усі основні робітники на заводі мають однакову ставку заробітної платні.

Запитання для самоконтролю

1. Як класифікують витрати підприємства?
2. Що таке "вичерпані" та "невичерпані" витрати?
3. Що таке "витрати періоду" та "витрати на продукцію"? Наведіть кілька прикладів цих витрат.
4. Що таке "прямі" та "непрямі" витрати? Наведіть приклади.
5. Що таке "релевантні" та "нерелевантні" витрати? Наведіть приклади.
6. Що таке "середні" та "маржинальні" витрати? Для чого їх обчислюють? Наведіть приклади.
7. Що таке "альтернативні" витрати? Наведіть приклад.
8. Що таке "контрольовані" та "неконтрольовані" витрати?

9. Наведіть приклади змінних витрат і відобразіть їхню поведінку графічно.

10. Наведіть приклади постійних витрат.

11. Що таке "релевантний діапазон"? Наведіть приклад.

12. Що таке "напівзмінні" витрати? Наведіть приклади та відобразіть графічно їхню поведінку.

13. Що таке "поведінка витрат"? Які фактори на неї впливають? Наведіть приклади.

14. Які існують методи побудови функції витрат? У чому особливість кожного з них?

Тема 3. Облік і контроль за центрами відповідальності

Завдання 1. Є така інформація про роботу центру інвестицій підприємства "Актавис" (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Інформація про роботу центру інвестицій

Показники	Суми, грн
Виручка від реалізації	800 000
Змінні витрати	600 000
Маржинальний дохід	200 000
Постійні витрати, що контролює центр	150 000
Прибуток, що контролює центр	50 000

Величина інвестованого капіталу в цей центр становить 300 000 грн. Вартість інвестованого капіталу дорівнює 20 %.

Необхідно:

- 1) розрахувати значення показника прибутку на інвестований капітал виходячи з величини прибутку, що контролюють;
- 2) визначити величину залишкового прибутку центру;
- 3) прокоментувати визначені результати.

Завдання 2. Керівництво виробничого підрозділу підприємства розглядає пропозицію від замовника на додаткове виготовлення й реалізацію

10 000 одиниць продукції за ціною 15 грн за одиницю. Виконання цього замовлення не призведе до збільшення змінних витрат у розрахунку на одиницю продукції. Постійні витрати в цьому разі зростуть на 10 000 грн. Крім того, величина інвестованого капіталу зросте на 40 000 грн.

Необхідно визначити, як зміниться величина залишкового прибутку підприємства, якщо це замовлення буде прийнято.

Завдання 3. Керівництво виробничого відділу підприємства розглядає пропозицію іншого інвестиційного центру підприємства про передачу йому 10 000 одиниць продукції за внутрішньою трансфертною ціною 14,4 грн за одиницю. У разі, якщо цю ціну не буде прийнято виробничим відділом, то центр інвестицій закупить продукцію на зовнішньому ринку за ціною 16 грн за одиницю.

Необхідно:

1) визначити, чи слід керівництву виробничого відділу погодитись на передачу продукції за трансфертною ціною, виходячи з того, що на цю продукцію є постійний високий попит;

2) те ж, що і в п. 1, виходячи з того, що попит на цю продукцію низький і на складах виробничого відділу знаходиться достатня кількість непроданої продукції. Обґрунтуйте свою відповідь.

Завдання 4. Підприємство "Блиск" має декілька самостійних підрозділів, які працюють як центри прибутку. Підрозділ № 1 передбачив у бюджеті обсяг продажів продукції на рік 2 500 одиниць за ціною 50 грн за одиницю. Фактично реалізовано 2 300 одиниць продукції на суму 1 230 500 грн. Стандартну собівартість одиниці продукції визначено на рівні 32 грн за одиницю.

Необхідно визначити відхилення прибутку за рахунок зміни обсягу реалізації й ціни одиниці продукції.

Завдання 5. Виробничий підрозділ № 2 підприємства "Простір" виготовляє продукцію двох видів (А і Б) із одного матеріалу і в одному технологічному процесі. Показники роботи підрозділу у звітному періоді наведено в табл. 3.2.

Необхідно визначити відхилення валового прибутку та розрахувати вплив окремих чинників на відхилення фактичної суми прибутку від планової (обсягу реалізації, ціни продажу, норми витрат матеріалів, ціни матеріалів, витрат праці, рівня оплати праці, суми накладних витрат).

Показники роботи підрозділу № 2

Показники	Продукція		Разом
	А	Б	
За планом			
Обсяг реалізації, шт.	9 000	16 000	25 000
Ціна реалізації, грн/шт.	65	50	
Витрати на одиницю продукції			
матеріали, кг	7	5	
праця, люд.-год.	10	8	
вартість матеріалів (3,50 грн/кг)	24,50	17,50	
оплата праці (4 грн/люд.-год.)	40	32	
накладні витрати (120 % від оплати праці)	48	38,40	
Фактично			
Обсяг реалізації, шт.	11 000	15 000	26 000
Дохід реалізації, грн	715 000	750 000	1 465 000
Витрачено матеріалів, кг			132 000
Вартість витрачених матеріалів, грн (3,55 грн/кг)			468 600
Витрати праці, люд.-год.			225 000
Оплата праці, грн (4,10 грн/люд.-год.)			922 500
Виробничі накладні витрати, грн			1 107 000

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність центру відповідальності та організація його роботи?
2. Які є види центрів відповідальності?
3. Які особливості обліку й оцінювання діяльності центрів витрат?
4. Які особливості обліку та оцінювання діяльності центрів доходів?
5. Які особливості оцінювання та обліку діяльності центрів прибутку?
6. Які особливості оцінювання та обліку центрів інвестицій?
7. У чому полягає сутність та порядок трансфертного ціноутворення?

Тема 4. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

Завдання 1. Підприємство "Діод" виготовляє за рік 400 од. продукції й реалізує її за ціною 500 грн. за одиницю. Змінні витрати на виробництво одиниці продукції становлять 300 грн. Постійні витрати підприємства 70 000 грн за рік.

Необхідно визначити:

1) критичний рівень виробництва (точку беззбитковості) та суму прибутку, який отримує підприємство за цих умов;

2) як зміниться прибуток, якщо витрати на рекламу зростуть на 10 000 грн за рік, що дасть можливість збільшити обсяг виробництва й реалізації на 30 000 грн (за незмінних інших показників);

3) як зміниться прибуток, якщо змінні витрати зростуть на 20 грн на одиницю продукції, але одночасно зросте й обсяг реалізації до 450 од.;

4) як зміниться прибуток, якщо ціну знизити на 30 грн за одиницю, а витрати на рекламу збільшити на 25 000 грн і це сприятиме зростанню обсягу реалізації на 50 % за кількістю;

5) як зміниться прибуток, якщо, замість витрат на рекламу (10 000 грн) сплачувати комісійні реалізаторам по 25 грн за кожну одиницю проданої продукції й це зумовить зростання обсягу продажів на 15 % за кількістю.

Завдання 2. Підприємство "Пронт" виробляє один вид продукції й реалізує за середньою ціною 56 грн за одиницю. Змінні витрати на виробництво одиниці продукції становлять 20 грн, постійні витрати – 16 200 грн за місяць. Проектна потужність підприємства – 1 000 одиниць продукції.

Необхідно визначити:

1) точку беззбитковості у натуральному та грошовому вимірах;

2) суму операційного прибутку (збитку), який отримає підприємство в разі досягнення проектної потужності;

3) яку кількість продукції необхідно реалізувати, щоб отримати операційний прибуток:

а) 8 100 грн;

б) 9 грн на одиницю реалізованої продукції;

в) 20 % від обсягу реалізації.

Завдання 3. Підприємство "Крекінг" виготовляє три види продукції в одному виробничому процесі й реалізує їх із показниками, наведеними в табл. 4.1.

Дані щодо продукції підприємства "Крекінг"

Показники	Види продукції		
	А	Б	В
Ціна реалізації, грн за одиницю продукції	0,80	0,90	1,10
Змінні витрати на одиницю продукції, грн	0,60	0,75	1,00
Питома вага окремих видів продукції в загальному обсязі виробництва, %	50	40	10

Постійні витрати підприємства за місяць становлять 25 500 грн, фактичний обсяг виробництва всіх видів продукції разом – 400 000 од.

Необхідно визначити:

- 1) точку беззбитковості, запас міцності та коефіцієнт запасу міцності;
- 2) обсяг реалізації кожного виду продукції для отримання загальної суми операційного прибутку 12 750 грн.

Завдання 4. Підприємство "Аква" виробляє два види продукції з показниками, наведеними в табл. 4.2.

Дані щодо продукції підприємства "Аква"

Показники	Вид продукції	
	А	Б
Обсяг виробництва й реалізації, од.	500	1 500
Ціна реалізації, грн за од. продукції	200	400
Змінні витрати, грн на од. продукції	120	290
Постійні витрати, грн	100 000	

Адміністрація підприємства розглядає питання про доцільність зміни структури виробництва й реалізації продукції, а саме: збільшення обсягу продукції А до 800 од. за зменшення продукції Б до 1 200 од. Очікується, що це не вплине на суму постійних витрат, ціну реалізації та змінні витрати на одиницю продукції.

Необхідно визначити:

- 1) маржинальний дохід та операційний прибуток до і після зміни структури реалізованої продукції;
- 2) критичний обсяг виробництва (точку беззбитковості) до і після зміни структури продукції;
- 3) дати пропозиції про доцільність зміни структури виробництва й реалізації продукції.

Завдання 5. Підприємство виготовляє один вид продукції. Відповідно до річного кошторису, сукупні постійні витрати становили 420 000 грн, а змінні – 16 грн/од. Ціна реалізації дорівнює 50 грн/од., у звітному періоді підприємство отримало операційний прибуток у розмірі 600 000 грн. Такий рівень прибутку керівництво вважає неприйнятним і розглядає дві альтернативних пропозиції:

- а) знизити ціну на 20 %, що дозволить збільшити обсяг реалізації на 8 %;
- б) підвищити ціну на 16 %, одночасно обсяг реалізації скоротиться на 12 %.

Визначивши розмір річного прибутку за кожного з варіантів, виберіть найкращу пропозицію.

Завдання 6. Підприємство "Крок" виготовляє й реалізує один вид продукції. У звітному році сума продажів досягла 150 000 грн, витрати 110 000 грн, із яких: основні матеріали – 45 000 грн, пряма зарплатня виробничого персоналу – 35 000 грн, виробничі накладні витрати: постійні – 18 000 грн, змінні – 12 000 грн.

На наступний рік відділ маркетингу пропонує знизити ціну реалізації продукції на 5 % і, завдяки цьому, збільшити обсяг продажів на 20 %. Одночасно необхідно врахувати, що погодинна тарифна ставка основних робітників зросте на 5 %, ціни на половину матеріалів підвищаться на 15 %, а на іншу половину – знизяться на 10 %, постійні накладні витрати зростуть на 3 000 грн.

Необхідно:

- 1) скласти звіт про фінансові результати роботи підприємства у звітному та наступному році, визначити операційний прибуток;
- 2) визначити точку беззбитковості, запас міцності та коефіцієнти запасу міцності за два періоди;
- 3) дати рекомендації менеджеру про доцільність прийняття пропозиції відділу маркетингу, для чого визначити додатково всі перелічені

показники в разі збереження фактичного обсягу реалізації й ціни за нових умов діяльності в наступному році.

Запитання для самоконтролю

1. Яка мета й методи аналізу взаємозв'язку "витрати – обсяг – прибуток"?
2. У чому полягає сутність точки беззбитковості та маржинального доходу?
3. Які є способи визначення точки беззбитковості та маржинального доходу?
4. Які показники використовують для визначення впливу на прибуток зміни обсягу продажів?
5. У чому полягає сутність і порядок розрахунку комбінації продажів?
6. Які є припущення, на яких ґрунтується аналіз взаємозв'язку "витрати – обсяг – прибуток"?

Тема 5. Способи і методи обліку витрат.

Системи калькулювання та управління витратами

Завдання 1. Харківський ДБК № 1 отримав у вересні поточного року замовлення від ТОВ "Харбудсервіс" на виготовлення декоративної залізобетонної конструкції, якому було надано номер 1054. 4 жовтня було повністю завершено виробництво за попереднім замовленням № 1053 (витрати на оплату праці з відрахуваннями протягом жовтня – 4 930 грн) та розпочато виконання замовлення № 1054 5 жовтня, дата відправлення замовнику 25 листопада. Протягом жовтня на виробництво конструкції на замовлення № 1054 списано матеріали за забірно-лімітними картками:

№ 897 від 05.10 на суму 5 550 грн;

№ 898 від 10.10 на суму 7 850 грн;

№ 899 від 20.10 на суму 380 грн;

№ 898 від 28.10 на суму 920 грн.

Також було закрито 8 нарядів 2 бригад № 1007 – 1014 на суму 1 000 грн кожна.

У жовтні сума загальновиробничих витрат підприємства становила 13 700 грн, у тому числі:

непрямі матеріальні витрати

5 700

непрямі витрати на оплату праці та соціальні заходи	3 000
комунальні послуги	2 000
амортизація обладнання та виробничих будівель	1 500
електроенергія	1 500

Базою розподілу загальноновиробничих витрат на підприємстві обрані прямі витрати на оплату праці.

Необхідно скласти картку аналітичного обліку витрат на замовлення № 1054, розподілити загальноновиробничі витрати за жовтень та зробити відповідні бухгалтерські записи з відображення загальноновиробничих витрат.

Завдання 2. Підприємство "Старт" виконує роботи з виготовлення рекламних щитів на індивідуальні замовлення. Бюджет на наступний рік передбачає такі витрати:

- прямі витрати праці – 6 000 год.;
- пряма оплата праці – 80 000 грн;
- непряма оплата праці – 30 000 грн;
- амортизація обладнання та приміщення – 13 000 грн;
- орендна плата й місцеві податки – 5 000 грн;
- опалення, освітлення, електроенергія – 2 000 грн;
- витрати машинного часу – 2 000 год.;
- прямі витрати матеріалів – 18 000 грн;
- непрямі витрати матеріалів – 5 000 грн;
- інші непрямі витрати – 2 000 грн.

Підприємство отримало замовлення на виготовлення рекламних щитів, на виконання якого за попередніми розрахунками буде витрачено 15 год. прямих витрат праці, 7 год. машинного часу та матеріалів на суму 180 грн амортизацію розподілено у складі непрямих витрат.

Необхідно визначити повні витрати на виконання замовлення, якщо непрямі витрати розподіляють пропорційно прямим витратам:

- 1) праці;
- 2) машинного часу;
- 3) матеріалів.

Пояснити визначені результати розрахунків.

Завдання 3. Підприємство "Вікс" отримало пропозицію укласти договір на виготовлення 12 000 одиниць продукції. Для виконання договору необхідний матеріал № 1 з розрахунку 1 м і матеріал № 2 – 0,4 на одиницю продукції. На підприємстві є достатній запас цих матеріалів для виконання замовлення (табл. 5.1).

Дані про матеріали

Показники	Матеріал № 1, грн/м	Матеріал № 2, грн/м
Фактична собівартість закупівлі	4,40	2,00
Поточна ринкова вартість	5,00	2,20
Чиста ринкова вартість (або вартість списання)	3,40	1,20

Матеріал № 1 постійно використовує підприємство для інших замовлень, і його запас періодично поновлює. Матеріал № 2 не може бути використаний для інших робіт і підлягає списанню (якщо не буде прийнято замовлення).

Прямі витрати кваліфікованої праці на виготовлення одиниці продукції становлять 20 хв, та некваліфікованої – 8 хв. У цей час підприємство не перевантажено замовленнями й має достатню кількість кваліфікованих працівників, яким зберігають оплату навіть за відсутності замовлень і які можуть виконати це замовлення без шкоди для інших робіт. Некваліфікованих працівників необхідно найняти спеціально для виконання замовлення. Оплата кваліфікованої праці – 17,5 грн/год., некваліфікованої – 15,0 грн/год.

Непрямі витрати підприємство розподіляє пропорційно прямим витратам праці. Планова сума непрямих витрат на наступний місяць, коли має бути виконаний договір, становить 60 000 грн, а планові прямі витрати праці – 20 500 год. Сума непрямих витрат не збільшиться в разі прийняття нового замовлення.

На кожне замовлення підприємство нараховує 15 % прибутку для визначення орієнтовної вартості договору.

Необхідно визначити:

- 1) повні витрати на замовлення й орієнтовну вартість договору за традиційним методом калькуляції собівартості за обсягом робіт;
- 2) мінімальну ціну, на яку можна погодитися в ході укладання договору і яка забезпечить беззбитковість виконання цього замовлення.

Завдання 4. Підприємство "Олімп" займається індивідуальним виробництвом на замовлення клієнтів. У березні було вироблено 200 шт. виробів на замовлення № 208 і 50 шт. виробів на замовлення № 209.

Загальновиробничі витрати розподіляють між замовленнями, згідно із сумою основної заробітної платні виробничих працівників. Дані про витрати підприємства наведено в табл. 5.2.

Таблиця 5.2

Дані про витрати підприємства

Статті витрат	Розміри витрат, грн		Разом витрат, грн
	замовлення № 208	замовлення № 209	
Основна заробітна платня	2 336,0	220,0	?
Допоміжні матеріали	?	30,0	340,0
Сировина й матеріали	3 796,0	460,0	?
Таропакувальні матеріали (70:30)	?	?	500,0
Додаткова заробітна платня	187,0	15,0	?
Відрахування на соціальні заходи (22 %)	?	?	?
Загальновиробничі витрати	?	?	4 000,0

Необхідно:

- а) розподілити загальновиробничі витрати між замовленнями виходячи із бази розподілу накладних витрат, що використовує підприємство;
- б) розрахувати виробничу собівартість замовлень, що виконує підприємство (на весь випуск і на одиницю виробу).

Завдання 5. Підприємство "Терек", що застосовує попроцесний метод обліку витрат і калькулювання собівартості методом умовних еквівалентних одиниць, має такі показники діяльності за звітний період (табл. 5.3).

Необхідно визначити за методом середньозваженої собівартості та за методом ФІФО:

- 1) кількість умовних еквівалентних одиниць готової продукції;
- 2) собівартість однієї умовної еквівалентної одиниці;
- 3) собівартість готової продукції та незавершеного виробництва на кінець періоду.

Показники діяльності підприємства

Показники	На початок періоду	За звітний період	На кінець періоду
Незавершене виробництво, од.	10 000	100 000	30 000
Ступінь готовності незавершеного виробництва, %:			
за матеріалами;	100		100
за витратами на оброблення	20		33,33
Вартість незавершеного виробництва:			
за матеріалами;	22 000	198 000	?
за витратами на оброблення	4 500	158 400	?
Разом	26 500	356 400	?
Передано на склад готової продукції, од.		80 000	

Порівняйте визначені результати та проаналізуйте їх.

Завдання 6. Залишок незавершеного виробництва підприємства "Фокс" на початок періоду становив 6 од. продукції, на які витрачено матеріалів на суму 6 000 грн (100 % від потреби) та витрат оброблення на суму 8 500 грн (50 % нормативу).

У звітному періоді розпочато виробництво 17 нових виробів. Незавершене виробництво на кінець місяця становило 7 од. продукції, на які матеріали витрачено повністю, а витрати оброблення – на 50 %. Загальні витрати на виробництво у звітному місяці становили: матеріалів – 17 800 грн, витрати оброблення – 47 000 грн.

Необхідно визначити:

- 1) кількість умовних еквівалентних одиниць готової продукції за методом середньозваженої собівартості;
- 2) собівартість умовної еквівалентної одиниці готової продукції;
- 3) собівартість готової продукції й незавершеного виробництва на кінець періоду;
- 4) кількість умовних еквівалентних одиниць готової продукції, собівартість готової продукції та незавершеного виробництва за методом ФІФО.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке "калькулювання"? Для чого його здійснюють?
2. Які існують види собівартості продукції?
3. Що таке "об'єкти витрат"? Наведіть приклади.
4. Що таке "система виробничого обліку"? Що необхідно для її впровадження?
5. У чому полягає сутність калькулювання витрат за замовленнями? Наведіть приклад обчислень.
6. У чому полягає й коли застосовують калькулювання за процесами? Наведіть приклад.
7. Які існують методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції?
8. Які способи обліку витрат використовують у ході використання методу обліку фактичних витрат? У чому їх особливість і специфіка застосування?
9. Особливості нормативного методу обліку витрат.

Тема 6. Система обліку, калькулювання та управління за повними витратами

Завдання 1. На основі даних, наведених у табл. 6.1, розподілити витрати обслуговуючих підрозділів методом прямого розподілу.

Таблиця 6.1

Вихідні дані

Показники	Відділ технічного контролю	Склад	Механічний цех	Складальний цех	Ремонтний цех	Цех гальванооброблення	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8
Кількість працівників, осіб	55	30	100	150	100	180	615
Вартість замовлених матеріалів, грн	7 765	0	54 355	248 480	147 535	318 365	776 500

Закінчення табл. 6.1

1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг ремонтних робіт, год.	1 810	1 810	7 240	50 680	0	119 460	181 000
Кількість продукції, що пройшла технічний контроль, шт.	0	0	53 340	579 120	7 620	121 920	762 000
Накладні витрати, грн	50 000	80 000	28 050	128 000	155 000	420 000	861 050

Завдання 2. На основі даних, наведених у табл. 6.2, розподілити витрати обслуговуючих підрозділів методом послідовного розподілу.

Таблиця 6.2

Вихідні дані

Показники	Ковальсько-штампувальний цех	Механічний цех	Інструментальний цех	Монтажний цех	Ремонтний цех	Склад	Усього
Кількість працівників, осіб	150	180	50	350	120	15	865
Вартість замовлених матеріалів, грн	33 200	19 920	9 960	14 940	4 980	0	83 000
Обсяг ремонтних робіт, год.	10 020	7 515	2 004	5 260	0	251	25 050
Вартість отриманих інструментів, грн	4 080	2 040	0	5 100	9 180	0	20 400
Накладні витрати, грн	100 000	120 000	80 000	100 000	50 000	22 000	472 000

Завдання 3. На основі даних, наведених у табл. 6.3, розподілити витрати обслуговуючих підрозділів методом розподілу взаємних послуг.

Таблиця 6.3

Вихідні дані

Показник	Механічний цех	Монтажний цех	Інструментальний цех	Склад	Ремонтний цех	Цех гальванооброблення	Усього
Кількість працівників, осіб	150	180	50	25	120	120	645
Вартість замовлених матеріалів, грн	26 760,4	180 632,7	86 971,3	0	93 661,4	280 984,2	669 010
Обсяг ремонтних робіт, год.	75 130	78 545	51 225	17 075	0	119 525	341 500
Вартість отриманих інструментів, грн	24 310	57 460	0	0	13 260	125 970	221 000
Накладні витрати, грн	295 200	127 600	165 000	5 500	190 000	18 000	801 300

Завдання 4. На основі даних, наведених у табл. 6.4, розподілити витрати обслуговуючих підрозділів методом одночасного розподілу.

Таблиця 6.4

Вихідні дані

Показники	Ковальсько-штампувальний цех	Механічний цех	Інструментальний цех	Складальний цех	Ремонтний цех	Склад	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8
Кількість працівників, осіб	150	180	50	350	120	15	865
Вартість замовлених матеріалів, грн	320 712	181 272	48 804	104 580	41 832	0	697 200

1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг ремонтних робіт, год.	25 085	30 275	0	29 410	0	1 730	86 500
Вартість отриманих інструментів, грн	23 400	107 640	0	58 500	44 460	0	234 000
Накладні витрати, грн	540 000	250 000	180 000	100 000	89 000	98 000	1 257 000

Завдання 5. ПП "Квітень" у процесі спільного виробництва виробляє 3 види продукції. Спільні витрати на виробництво у звітному періоді становили 600 000 грн. На основі інформації про витрати та обсяги виробництва, наведеної в табл. 6.5, визначити собівартість кожного виду продукції із застосуванням розподілу спільних витрат методом натуральних одиниць, вартості продажів та чистої вартості реалізації.

Таблиця 6.5

Інформація про витрати та обсяги виробництва

Вироби	Обсяги випуску, шт.	Ціни реалізації, грн/шт.	Витрати після розділення, грн	Чиста вартість реалізації у точці розділення, грн/шт.
А	20 000	9	20 000	7
Б	45 500	12	80 000	8
В	60 000	10	25 000	6

Запитання для самоконтролю

1. Як розподіляють накладні витрати між об'єктами калькулювання? Наведіть приклади.
2. Як розподіляють накладні витрати обслуговуючих підрозділів?
3. Які існують методи розподілу накладних витрат допоміжних підрозділів?
4. Що таке "спільні витрати"? Як їх розподіляють між виробами?
5. Як визначають і обліковують собівартість побічних продуктів?

Тема 7. Система обліку, калькулювання та управління за змінними витратами

Завдання 1. Підприємство виготовляє три види продукції А, В, С і має такий результат діяльності за звітний період (табл. 7.1).

Таблиця 7.1

Показники діяльності підприємства

Показники	Вироби			Разом
	А	В	С	
1. Кількість реалізованої продукції, од.	5 000	10 000	13 000	–
2. Ціна за одиницю, грн	4	7	3	–
3. Дохід від продажу, грн	?	?	?	?
4. Прямі матеріали, грн	8 000	30 000	20 000	58 000
5. Пряма зарплатня, грн	4 000	12 000	12 000	28 000
6. Виробничі накладні витрати, грн:	2 000	2 000	3 000	7 000
	5 000	5 000	6 000	16 000
7. Собівартість, грн	?	?	?	?
8. Прибуток (збиток), грн	1 000	21 000	(2 000)	20 000

Необхідно на підставі даних табл. 7.1 скласти звіт про прибуток підприємства, узявши за основу систему калькулювання змінних витрат.

Завдання 2. Підприємство ТДК виготовляє й реалізує два види продукції (А і Б). Облік запасів ведуть на підприємстві за середньозваженою оцінкою. Залишків готової продукції на початок року не було. Результати діяльності за січень і лютий наведено в табл. 7.2.

Таблиця 7.2

Показники діяльності підприємства

Показники	Види продукції	
	А	Б
1	2	3
Обсяг виробництва, од.:		
січень	450	550
лютий	500	650

Закінчення табл. 7.2

1	2	3
Обсяг реалізації, од.:		
січень	400	450
лютий	500	700
Ціна реалізації, грн за од.	70	65
Змінні витрати на одиницю продукції, грн:		
пряму оплату праці;	8	10
прямі витрати матеріалів;	20	14
змінні виробничі накладні витрати	10	6
Разом змінних витрат на одиницю продукції	38	30

Сума постійних накладних витрат у січні становила 4 850 грн, у лютому – 4 500 грн. Їх прийнято розподіляти пропорційно прямим витратам на оплату праці.

Необхідно:

1) скласти звіти за січень і лютий про фінансові результати діяльності підприємства з калькулюванням повних витрат і змінних витрат та оцінити залишки готової продукції на кінець місяця;

2) дати економічну оцінку визначених результатів.

Завдання 3. Компанія "Нубілон" реалізує свій продукт по 2,0 грн за одиницю. Вона використовує метод ФІФО обліку товарно-матеріальних запасів і систему фактичної калькуляції, тобто коефіцієнт розподілу постійних виробничих накладних витрат підраховують шляхом розподілу фактичних постійних виробничих накладних витрат на фактичний обсяг виробництва. Існує така інформація щодо обсягу господарських операцій компанії "Нубілон" за перші два роки її діяльності (табл. 7.3).

Таблиця 7.3

Показники діяльності підприємства

Показники	Рік 1	Рік 2
1	2	3
Обсяг реалізації, од.	1 000	1 200
Вироблено продукції, од.	1 400	1 000

Закінчення табл. 7.3

1	2	3
Зазнано витрат, грн:		
Виробничих:		
змінних	700,0	500,0
постійних	700,0	700,0
Комерційних		
змінних	100,0	120,0
Адміністративних		
постійних	400,0	400,0

Необхідно:

1) підготувати звіт про прибутки та збитки за кожний рік, застосовуючи метод повного розподілу витрат;

2) підготувати звіт про прибутки та збитки за кожний рік, застосовуючи директ-костинг;

3) пояснити різницю в операційному прибутку за кожний рік, визначену в результаті використання наведених методів.

Завдання 4. Підприємство "Дігма" продає свій продукт по 2 грн за одиницю. Підприємство використовує метод ФІФО обліку товарно-матеріальних запасів та систему фактичного калькулювання. Тобто коефіцієнт розподілу постійних виробничих накладних витрат розраховують шляхом ділення фактичних постійних виробничих накладних витрат на фактичний обсяг виробництва. Інформація, наведена в табл. 7.4 стосується перших двох років роботи підприємства.

Таблиця 7.4

Показники діяльності підприємства

Показники	Рік 1	Рік 2
1	2	3
Обсяг реалізації, шт.	1 000	1 200
Виробництво продукції, шт.	1 400	1 000
Витрати, грн		

Закінчення табл. 7.4

1	2	3
Виробничі		
змінні	700	500
постійні	700	700
На збут		
змінні	100	120
Адміністративні		
постійні	400	400

Необхідно:

- 1) підготувати звіт про прибутки та збитки за кожен рік, використовуючи абзорпшен-костинг;
- 2) підготувати звіт про прибутки та збитки за кожен рік, використовуючи директ-костинг.

Завдання 5. У табл. 7.5 наведено дані про витрати підприємства "Кант", що заплановано на наступний рік.

Таблиця 7.5

Планові показники діяльності підприємства

Показники	Суми
Прямі матеріали на виготовлення одиниці продукції, грн	20
Витрати прямої праці на виготовлення одиниці продукції, грн	10
Змінні виробничі витрати на одиницю продукції, грн	16
Постійні виробничі витрати за місяць, грн	54 000
Середній плановий обсяг виробництва продукції за місяць, шт.	10 000
Ціна продажу одиниці продукції, грн	60

Дані про обсяг виробництва та продажу за перші три місяці року наведено в табл. 7.6.

Нерозподілені суми постійних витрат підприємство списує на прибуток чи збиток.

Необхідно:

- 1) розрахувати прибуток за кожен із трьох місяців, виходячи з такого:
 - а) собівартість визначають за повними витратами;
 - б) собівартість визначають за змінними витратами;

Таблиця 7.6

Обсяги виробництва та продажу продукції

Показники \ Місяці	Січень	Лютий	Березень
Виробництво, шт.	6 500	9 000	10 000
Продаж, шт.	5 000	8 500	9 500

2) розрахувати вартість непроданої продукції на останнє число кожного місяця за кожним методом. Визначити різницю між визначеними даними.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке "маржинальний дохід"? Для чого обчислюють і використовують цей показник?
2. Якими є основні принципи калькулювання собівартості продукції за змінними витратами?
3. Які є переваги і недоліки системи калькулювання змінних витрат?
4. У чому полягають сутність та переваги калькулювання на основі діяльності? Обґрунтуйте вашу відповідь.

Тема 8. Система обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами

Завдання 1. Підприємство "Смарт" використовує нормативне калькулювання виробничої собівартості.

Нормативна виробнича собівартість продукції підприємства становить:
основні матеріали (5 м по 4 грн) – 20 грн;
пряма оплата праці (6 год. по 6 грн) – 36 грн;
змінні загальновиробничі витрати (6 год. по 1 грн) – 6 грн;
постійні загальновиробничі витрати (6 год. по 0,5 грн) – 3 грн;
разом: 65 грн.

Коефіцієнти розподілу загальновиробничих витрат визначено на підставі бюджетних даних: змінні загальновиробничі витрати – 2 800 грн, постійні – 1 400 грн, прямі витрати праці – 2 800 год.

Фактичний обсяг виробництва становив 400 од. продукції.

На її виготовлення витрачено:

основні матеріали (закупівлі) (2 500 м по 4,2 грн) – 10 500 грн;

основні матеріали (витрачання) 1 900 м ?

пряма оплата праці основних робітників (2 200 год. по 5,90 грн) – 12 980 грн;

змінні загальновиробничі витрати – 2 600 грн;

постійні загальновиробничі витрати – 1 420 грн.

Необхідно визначити відхилення фактичних витрат від норм за рахунок окремих чинників:

1) матеріалів за рахунок цін та норм витрачання;

2) оплати праці за рахунок витрат праці та рівня оплати праці;

3) відхилення від гнучкого бюджету змінних і постійних витрат;

4) відхилення змінних витрат за рахунок цін і норм;

5) відхилення постійних витрат за рахунок обсягу виробництва;

6) загальну суму нерозподілених (або надмірно розподілених) постійних виробничих накладних витрат.

Завдання 2. Підприємство "Господарка" виготовляє абрикосовий джем. На одну банку джему витрачають за нормативами:

0,25 кг абрикосового концентрату нормативною вартістю 5 грн за 1 кг, усього на суму 1,25 грн;

0,02 години роботи двох виробничих робітників, які отримують 20 грн за 1 відпрацьовану годину.

Усього в січні було заплановано виготовити 20 000 банок джему.

Фактичний обсяг виробництва в січні становив 18 000 банок, загальні фактичні прямі витрати виробництва містили:

вартість 5 400 кг витраченого концентрату, придбаного по 4,5 грн за 1 кг, усього 24 300 грн;

оплата 350 відпрацьованих годин прямої праці, усього на суму 7 630 грн.

Завдання 3. Виробничий підрозділ підприємства АМК у звітному періоді виготовив 7 500 од. виробу № 574 за планового завдання 7 400 од. Нормативні та фактичні показники витрат наведено в табл. 8.1.

Витрати підприємства

Витрати	Нормативні	Фактичні
1. Витрати праці на одиницю продукції, од.-год.	3,00	3,05
2. Оплата праці, грн за люд.-год.	4,50	4,40
3. Витрати основного виду матеріалів на одиницю продукції, кг	3,80	3,85
4. Ціна основного матеріалу, грн за кг	9,00	9,20
5. Виробничі накладні витрати на одиницю: змінні;	8,00	8,80
постійні	6,00	5,90

Визначити загальну суму відхилення фактичних витрат від нормативних за рахунок впливу окремих чинників: обсягу виробництва, норм витрат, вартісних показників.

Завдання 4. Підприємство РСТ виготовляє два види продукції – № 1 і 2, на виробництво якої витрачає матеріали А і Б. Норми витрат матеріалів і праці на виробництво одиниці продукції наведено в табл. 8.2.

У звітному місяці було виготовлено 4 500 одиниць продукції № 1 і 3 700 одиниць продукції Б, на що витрачено 49 000 кг матеріалу А по 14,5 грн за 1 кг, 19 500 кг матеріалу Б по 11,5 грн за 1 кг і 2025 люд.-год. прямих витрат праці по 9,7 грн за 1 год.

Таблиця 8.2

Норми витрат на виробництво

Види продукції	Матеріали		Прямі витрати праці
	А	Б	
№ 1	5 кг по 15 грн	2 кг по 12 грн	0,5 год. по 10 грн
№ 2	7 кг по 15 грн	3 кг по 12 грн	0,6 год. по 10 грн

Необхідно визначити відхилення фактичних витрат від нормативних за рахунок впливу окремих чинників за фактичного обсягу виробництва та за умови структури виробництва:

- 1) продукція № 1 – 4 200 од., продукція № 2 – 4 100 од.;
- 2) продукція № 1 – 4 200 од., продукція № 2 – 3 600 од.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте характеристику системі обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами.
2. Що таке "норма витрат"?
3. Яким чином можливе використання нормативних витрат для цілей управління?
4. Назвіть основні відмінності функціонування системи обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами.
5. Проаналізуйте переваги та недоліки системи обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами.
6. Наведіть приклад перегляду, зміни та встановлення нових норм витрат.
7. Назвіть сфери найбільш доцільного використання системи обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами.

Тема 9. Бюджетування і контроль

Завдання 1. У табл. 9.1 наведений бюджет продажів компанії "Шоко" на перше півріччя поточного року.

Таблиця 9.1

Бюджет продажів продукції

Місяці	Обсяги продажів, одиниць
Січень	8 400
Лютий	15 000
Березень	22 000
Квітень	12 200
Травень	10 100
Червень	9 600

Запаси готової продукції заплановано в розмірі 20 % від обсягу продажів наступного періоду.

На 1 січня поточного року на складі було 2 000 одиниць готової продукції.

Для виробництва одиниці продукції необхідно 5 кг сировини, запас якої підтримують в обсязі 15 % від виробничої потреби наступного місяця.

Необхідно скласти бюджет закупівлі сировини і бюджет виробництва на перший квартал поточного року.

Завдання 2. ТОВ "Проміс" виготовляє один вид продукції, який потребує матеріальних витрат у сумі 0,9 грн на одиницю.

Політика підприємства передбачає, що запас готової продукції має становити 30 % від продажів наступного місяця, а запас основних матеріалів – 40 % від виробничої потреби в наступному місяці.

У табл. 9.2 наведено частково заповнені бюджети закупівлі основних матеріалів і виробництва на другий квартал поточного року.

Таблиця 9.2

Бюджети закупівлі матеріалів і обсягу виробництва (одиниць)

Показники \ Місяці	Квітень	Травень	Червень	Усього
Закупівля основних матеріалів:				
Виробництво	?	?	?	?
Запас на кінець періоду	?	?	?	?
Проміжний підсумок	55 000	57 200	56 380	?
Запас на початок періоду	10 800	11 400	12 150	?
Необхідний обсяг закупівлі	44 200	45 800	44 230	?
Бюджет виробництва				
Бюджетний обсяг продажу	?	?	?	?
Запас на кінець періоду	?	?	?	?
Запас на початок періоду	7 250	8 100	9 530	?
Бюджетний обсяг виробництва	?	?	?	?

Необхідно заповнити пропущені дані.

Завдання 3. Бюджет продажів фірми "Мрія" містить такі дані:

січень – 2 300 од.

лютий – 2 250 од.

березень – 2 440 од.

квітень – 2 410 од.

На 1 січня запас продукції становив 450 одиниць.

Необхідний запас продукції на кінець кожного місяця становить 20 % обсягу продажів, що очікують у наступному місяці. На виготовлення одиниці продукції потрібно 3 години.

Далі наведено змінні виробничі накладні витрати в розрахунку на 1 год. роботи, грн:

- непрямі матеріали – 0,70;
- непряма зарплатня – 1,80;
- додаткові витрати – 2,90;
- інші витрати – 1,00.

Постійні річні витрати в сумі 450 000 грн розподіляють рівномірно на кожний місяць.

Необхідно:

- 1) скласти бюджети виробництва на січень, лютий, березень;
- 2) скласти бюджети витрат праці робочих на три місяці;
- 3) скласти бюджет виробничих накладних витрат на три місяці.

Завдання 4. У табл. 9.3 наведений баланс ТОВ "Глорія".

Таблиця 9.3

Баланс ТОВ "Глорія" на 31 серпня поточного року, грн

Актив		Пасив	
Основні засоби (залишкова вартість)	400 000	Зареєстрований капітал	300 000
Товари	55 000	Нерозподілений прибуток	85 000
Дебіторська заборгованість	83 500	Розрахунки з постачальниками і підрядниками	133 500
Поточний рахунок у банку	15 000	Векселі видані	35 000
Усього	553 500	Усього	553 500

ТОВ "Глорія" складає бюджети на вересень. Є така інформація:

1) запланований обсяг продажів становить 310 000 тис. грн, із них 60 % – у кредит. Половину продажів у кредит виплачують в місяці, у якому здійснено продаж, а іншу частину – у наступному місяці;

2) планове придбання матеріалів становить 190 000 грн, 30 % придбаних матеріалів оплачують в місяці придбання, а іншу частину – у наступному місяці; заборгованість постачальникам і підрядникам на 30 вересня буде виплачено протягом місяця;

- 3) запас матеріалів на 31 жовтня заплановано в сумі 70 000 грн;
- 4) витрати заплановано в сумі 121 000 грн (амортизація – 4 000 грн);
- 5) векселі видані буде виплачено протягом вересня з виплатою відсотків у сумі 200 грн;
- 6) нове обладнання буде придбано і виплачено у вересні за 10 500 грн;
- 7) у вересні фірма отримає кредит у банку в сумі 40 000 грн терміном на 6 місяців;
- 8) податок на прибуток нараховують і виплачують за результатами роботи за рік.

Необхідно скласти бюджет грошових коштів, бюджетний звіт про фінансові результати й бюджетний баланс.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке "бюджетування"? У чому полягає його мета? Опишіть напрями бюджетування.
2. Що таке "зведений бюджет"? Із яких елементів його складено?
3. У якій послідовності здійснюють бюджетування? Опишіть основні стадії цього процесу.
4. Опишіть склад бюджетів і послідовність розроблення їх на торговельному підприємстві.
5. Які види відхилень існують? Охарактеризуйте їх.
6. Що таке "гнучкий бюджет"? Для чого його використовують?
7. Що таке "відхилення за рахунок обсягу продажу" (діяльності)? Як його визначають й інтерпретують ?
8. На які групи можна розділити відхилення від гнучкого бюджету?

Тема 10. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень

Завдання 1. Підприємство "Ефект", що виробляє один вид продукції, вирішило змінити стратегію й за рахунок цього збільшити обсяг продажів та підвищити ціну реалізації. Зміни полягають у поліпшенні якості, надійності продукції та її товарного виду. Ці зміни, що зумовили підвищені витрати дорогих матеріалів та вартості виробів, почали діяти з початку останнього звітного року.

Результати діяльності підприємства до та після зміни стратегії наведено в табл. 10.1.

Показники діяльності підприємства

Показники	Базисний рік	Звітний рік (нова стратегія)
1. Кількість вироблених і проданих одиниць продукції, шт.	6 000	7 000
2. Ціна реалізації, грн/од.	45	50
3. Обсяг продажів, грн (ряд. 1 × ряд. 2)	270 000	350 000
4. Прямі витрати матеріалів на одиницю продукції, кг/од.	0,500	0,540
5. Ціна матеріалів, грн/кг	17	19
6. Прямі матеріальні витрати, грн (ряд. 1 × ряд. 4 × ряд. 5)	51 000	71 820
7. Маржинальний дохід, грн (ряд. 3 – ряд. 6)	219 000	278 180

Інші витрати підприємства є постійними й тому зміна стратегії на них не вплинула. Уважаючи, що приріс маржинального доходу зумовлений лише зміною стратегії, необхідно визначити вплив на його відхилення чотирьох чинників:

- 1) збільшення обсягу продажів;
- 2) зміни ціни готової продукції;
- 3) зростання ціни матеріалів;
- 4) збільшення витрат матеріалів на одиницю продукції.

На підставі виконаних розрахунків треба зробити висновки про ефективність і доцільність нової стратегії.

Завдання 2. Підприємство "Айстра" характеризується стабільним положенням на ринку кондитерських виробів, обсяг його продажів за минулий рік становив 5 000 тис. грн, показники заключного балансу мали такі дані: акціонерний капітал у звичайних акціях номінальною вартістю 5 грн становить 2 000 тис. грн; резервний капітал – 500 тис. грн; довгострокові позики – 120 тис. грн. Прогнози, підготовлені відділом комерційного планування на майбутні 5 років, передбачають:

- зростання обсягу продажів щорічно на 10 % з наступною стабілізацією на рівні п'ятого року;
- збереження рівня прибутковості продажів – 15 %;
- незмінність ставки оподаткування прибутку;
- щорічні інвестиції на заміну основних засобів на рівні амортизаційних відрахувань;

інвестиції в додаткові основні засоби протягом 5 років становитимуть 10 % від приросту продажів;

інвестиції в додатковий робочий капітал протягом наступних 5 років становитимуть 5 % від приросту продажів;

витрати компанії на капітал становлять 10 %, а значення позикового капіталу в балансі відповідає його поточній ринковій вартості.

На підставі наведених даних необхідно визначити:

- 1) вільні потоки коштів на плановий період та наступні роки;
- 2) залишкову вартість підприємства;
- 3) сумарну вартість підприємства;
- 4) акціонерну вартість підприємства та вартість однієї акції.

Завдання 3. Постійні витрати на виробництво певного виду продукції становлять 25 000 грн на місяць. Змінні витрати на одиницю продукції – 800 грн/од., але будуть зростати на 70 грн за приросту виробництва на 5 од. За ціни реалізації 2 700 грн/од. підприємство за висновками спеціалістів із маркетингу зможе продати 5 од. продукції на місяць. За зниження ціни на 300 грн/од. обсяг реалізації зросте ще на 5 од. тощо.

Необхідно визначити оптимальний обсяг реалізації продукції та оптимальну ціну продажу, які забезпечать отримання максимального прибутку, використовуючи економічну модель ціноутворення.

Завдання 4. Підприємство "Двигун", що спеціалізується на виробництві електричних двигунів широкого асортименту, у сучасних умовах завантажено лише на 60 % від своєї виробничої потужності, хоча й отримує задовільний прибуток на капітал.

До керівництва підприємства звернулась фірма "Рух" із пропозицією про закупівлю 100 000 електродвигунів для комплектації своїх виробів. Термін поставки – 4 місяці по 25 000 електродвигунів за ціною 70 грн/од.

Повні витрати підприємства "Двигун" на подібні вироби становлять із розрахунку на одиницю продукції, грн:

- прямі матеріальні витрат – 20;
- прямі витрати на оплату праці – 25;
- виробничі накладні витрати – 30;
- разом – 75 грн.

Виробничі накладні витрати нараховують на продукцію з розрахунку 60 грн на одну годину витрат праці, вони складаються з таких компонентів:

- змінні загальновиробничі витрати – 20;

постійні загальновиробничі витрати:

розподілені – 30;

нерозподілені – 10.

Додаткові витрати, пов'язані з реалізацією електродвигунів, містять 5 % комісійних посередникам та 14 грн на транспортні витрати на одиницю продукції.

Відпускна ціна містить надбавку на повні витрати 40 % і становить 105 грн/од. Але відділ маркетингу встановив ціну 100 грн/од. із метою збереження частки на ринку.

Для виконання запропонованого замовлення необхідно додаткові загальновиробничі накладні витрати на суму 15 000 грн/міс. для організації технологічного контролю й організації виробництва.

Необхідно визначити:

1) фінансову доцільність прийняття замовлення та мінімальну ціну, із якою може погодитися керівництво підприємства, не зменшуючи суму прибутку;

2) будь-які інші чинники, які слід узяти до уваги під час укладання контракту.

Завдання 5. Підприємство "Міст" створено в поточному році. Його фінансування складено з 3 000 тис. грн акціонерного та 1 500 тис. грн позикового капіталу. Усі ці кошти вкладено в необоротні активи з терміном ефективного використання 4 роки. Амортизаційні відрахування будуть визначати прямолінійним методом. Ліквідаційної вартості засобів не передбачено. Підприємство буде працювати 4 роки, після чого його ліквідують. Прибуток від операцій після сплати податків, як очікують, становитиме 1 500 тис. грн. щорічно. Інвестори розраховують мати прибуток 10 % на вкладений капітал.

Необхідно визначити акціонерну вартість підприємства.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю релевантності облікової інформації.
2. Яким чином здійснюють аналіз варіантів альтернативних рішень?
3. Наведіть приклад визначення моменту розміщення замовлень та підбір оптимального "портфеля замовлень", рішення щодо визначення оптимального розміру запасів.
4. Наведіть приклад моделі ухвалення рішень за умов невизначеності.
5. Яким чином здійснюють прийняття довгострокових рішень?
6. Що таке "раціонування капіталу"?

Навчальна дисципліна "Облік виробництва та управління витратами підприємства"

Модуль 1 Основні підходи до побудови системи управління витратами підприємства

Тема 1. Управлінський процес та роль бухгалтера в процесі прийняття управлінських рішень

Завдання 1. Керівництво компанії "Спортліга" розглядає питання про виробництво нового виду продукції – волейбольних м'ячів. Очікують, що м'ячі матимуть великий попит на ринку. Є така інформація про планові ціну і витрати на виробництво нового продукту (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Планові показники виробництва й реалізації волейбольних м'ячів

Показники	Суми, грн
Змінні витрати на одиницю: прямі матеріальні витрати	48,50
прямі витрати на оплату праці	24,25
допоміжні матеріали	31,10
комерційні витрати	12,80
інші витрати	10,95
Сумарні постійні витрати: амортизація будівель і устаткування	42 000
витрати на рекламу	45 700
інші постійні витрати	14 980
Ціна одиниці продукту (без ПДВ)	255

Необхідно:

- 1) розрахувати маржинальний дохід на одиницю продукції;
- 2) розрахувати обсяг продукції, який необхідний для досягнення точки беззбитковості;

3) розрахувати обсяг продукції, який необхідний для отримання прибутку 50 200 грн;

4) розрахувати операційний прибуток, який очікує отримати компанія, якщо збільшить обсяг продажів до 2 700 одиниць, а витрати на рекламу – на 15 000 грн;

5) виходячи з початкової інформації та припускаючи, що обсяг продажів становитиме 3 000 одиниць, розрахувати, за якою ціною потрібно продавати продукцію, щоб отримати прибуток 135 600 грн;

6) скільки компанія може додатково витратити на рекламу, якщо ціна одиниці продукції становитиме 282 грн, змінні витрати не може бути зменшено, але компанія хоче отримати прибуток 180 000 грн за обсягу продажу 5 000 одиниць продукції?

Завдання 2. На балансі місцевої влади невеликого міста є театральномистужиний центр, який використовують для постановок вистав місцевого театру (місцевої групи "Анкор") і груп, що гастролюють, а також для організації виставок. Управлінські рішення ухвалює комісія, яка проводить регулярні засідання для розгляду звітів та планування експлуатації будівлі.

У театрі "Анкор" є штат співробітників, що працюють на повну ставку, і група артистів, витрати на утримання яких становлять відповідно, 57 600 і 211 200 грн на місяць. Кожен місяць вони ставлять новий спектакль на 20 вистав. Крім того, інші щомісячні витрати театру становлять:

костюми – 33 600 грн;

декорації – 19 800 грн;

опалення та освітлення – 61 800 грн;

адміністративні витрати місцевого театру – 96 000 грн;

оплата праці тимчасових працівників – 21 120 грн;

собівартість закусок і напоїв театального буфету – 14 160 грн.

У середньому під час вистав місцевої трупи "Анкор" зал заповнено наполовину. Кількість місць у залі й ціни на квитки такі:

200 місць за ціною квитка 74 грн;

500 місць за ціною квитка 52 грн;

300 місць за ціною квитка 38 грн.

Під час вистав у театрі продають легкі закуски й напої на суму 46 560 грн на місяць. Виручка від продажу програмок покриває витрати на їх друк. Розміщена у програмках реклама дає 40 320 грн.

До керівної комісії звернулася популярна група, що гастролює, і попросила театр в оренду терміном на один місяць для постановок 25 вистав. За оренду театру група "Океан" згодна виплачувати половину

доходу від продажу квитків. Як очікують, театр буде повністю заповнений протягом 10 вечорів і на дві третини заповнений протягом решти 15 вечорів. Установлені ціни на квитки будуть на 5 грн нижчими, ніж звичайно в цьому театрі. Місцева влада повинна буде платити за опалення та освітлення, а також оплачувати контракти з артистами та видавати заробітну платню штатним співробітникам, які продаватимуть напої, програмки та ін. Комісія не очікує якихось змін в обсязі продажів закусок, напоїв і програмок у разі, якщо буде дано згоду на оренду театру.

До калькуляції прибутку комісія включала адміністративні витрати місцевого театру. Передбачають, що кількість зайнятих місць розподілено рівномірно за всіма ціновими категоріями.

Обґрунтуйте відповіді на запитання:

1. Чи варто керівній комісії погодитися на пропозицію групи "Океан", що гастролюють? Підтвердить свою відповідь фінансовими розрахунками.

2. Припустімо, що групі "Океан", згідно із прогнозом, вдасться домогтися повного заповнення театру протягом 10 вечорів. Яке заповнення театру потрібно протягом решти 15 вечорів, щоб комісія повністю покрила всі витрати за місяць?

Завдання 3. Вас попросили доопрацювати й оновити такі незавершені рахунки ТОВ "Максим" за травень минулого року. Розгляньте також додаткову інформацію (у грн), яку наведено на рахунках підприємства (табл. 1.2).

Додаткова інформація:

1. Виробничі накладні витрати зараховують на собівартість продукції за допомогою нормативної ставки розподілу. За базу розподілу обрано фонд оплати праці основних виробничих робітників. Ставка розподілу становила 1,30 грн на 1 грн нарахованої заробітної плати.

Таблиця 1.2

Облікові дані ТОВ "Максим" за травень

Назви рахунків	Сальдо початкове	Сальдо кінцеве	Оборот дебетовий	Оборот кредитовий
1	2	3	4	5
Сировина й матеріали (основні)	8 000	18 000	?	?
Розрахунки за заробітною платою (субрахунок основні виробничі робітники)	–	–	?	?

Закінчення табл. 1.2

1	2	3	4	5
Розрахунки за страхуванням основних виробничих робітників (субрахунок нарахування ЄСВ на заробітну плату)	–	–	?	?
Виробництво	?	92 000	?	?
Готова продукція		45 000	?	?
Розрахунки з постачальниками та підрядниками	?	12 000	?	?
Розподільні виробничі накладні витрати	–	–	?	?
Собівартість реалізованої продукції	?	?	?	?
Розрахунки з покупцями й замовниками (використовують тільки для розрахунків за готову реалізовану продукцію)	25 600	49 600	?	240 000
Адміністративні витрати	–	–	52 000	?
Витрати на збут	–	–	13 000	?
Інші витрати операційної діяльності	–	–	7 000	?

2. Рахунок "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" використовують тільки для оплати закупівель основних матеріалів і сировини. Сальдо на 1 травня за рахунком було 18 000 грн (усі постачальники платники ПДВ). Протягом травня було оплачено рахунків на суму 48 000 грн, у тому числі ПДВ.

3. Запас готової продукції на 1 травня дорівнював 62 000 грн. Одночасно у травні 4 % продукції було забраковано під час прийняття на склад і визнано невідповідним браком зі списанням до складу витрат.

4. Собівартість оприбуткованої на склад готової продукції протягом травня дорівнювала 129 600 грн.

5. Сальдо рахунку "Виробництво" на кінець місяця містить 53 810 грн матеріальних запасів (замовлення виконують кілька місяців), за даними інвентаризації в незакритих картках обліку витрат на замовлення містилася нарахована заробітна платня за роботу основних виробничих робітників в обсязі 950 годин, виробничі витрати на незакрите замовлення зараховують на залишки незавершеного виробництва.

6. Усього 4 500 годин (ураховуючи незакінчені замовлення) основної праці було відпрацьовано протягом травня. Усі основні робочі на заводі мають однакову ставку заробітної платні.

Необхідно:

- 1) визначити (вивести) сальдо й обороти за рахунками;
- 2) скласти звіт про виробничу діяльність;
- 3) скласти звіт про прибутки та збитки підприємства.

Запитання для самоконтролю

1. Управлінський облік П. Атрілл назвав "вухами й очима керівництва". Що, на вашу думку, означає цей вираз?

2. Назвіть основних користувачів облікової інформації підприємств приватної форми власності. Чим відрізняються інформаційні запити цих користувачів від інформаційних потреб користувачів облікової інформації бюджетних установ?

3. "Облікові дані мають бути зрозумілими. Оскільки деякі менеджери погано знають бухгалтерський облік, для того щоб допомогти їм, ми мусимо складати спрощені фінансові звіти". Якою мірою ви погоджуєтесь із цією думкою?

4. Уявіть, що ви менеджер виробничого підприємства. Які види інформації можуть бути істотними для вас для оцінювання: а) якості продукції, що випускають; б) рівня інноваційності в ході розроблення нового продукту?

5. Менеджер отримав доручення продати виробничий верстат, який належить підприємству. Надійшла пропозиція щодо придбання верстата. Яка інформація є релевантною для менеджера під час ухвалення рішення про те, чи слід приймати отриману пропозицію? Наскільки достовірною має бути ця інформація?

6. Підприємство має кілька перукарських салонів. Наведіть приклади витрат, які мають залишатися постійними для цього підприємства. Наведіть приклади змінних витрат для перукарень.

Тема 2. Особливості класифікації витрат підприємства

Завдання 1. У табл. 2.1 наведено перелік і суми витрат виробничого підприємства "Атріум" за місяць.

Витрати ТОВ "Атріум" за звітний місяць

Статті витрат	Суми, грн
Сировина й матеріали	2 700 000
Заробітна платня робітників, які обслуговують обладнання	180 000
Паливо й енергія на технологічні цілі	225 000
Цехові витрати	135 000
Заробітна платня виробничих робітників	585 000
Утримання будівлі заводууправління	45 000
Відрахування на соціальне страхування виробничих робітників	90 000
Амортизація допоміжного обладнання	120 000
Витрати на відрядження	30 000
Амортизація основних виробничих фондів	330 000
Навчання й перепідготовка кадрів	69 000
Участь у виставках	42 000
Сертифікація продукції	67 500
Охорона будівлі цеху	105 000
Податок на прибуток	75 000
Відсотки за кредитом	60 000
Ремонт виробничого устаткування	120 000

Необхідно згрупувати витрати на:

- 1) основні та накладні;
- 2) постійні та змінні;
- 3) прямі та непрямі;
- 4) первинні та додані витрати.

Скласти бухгалтерські проведення для обліку зазначених підприємством витрат.

Завдання 2. Дані про діяльність підприємства за рік наведено в табл. 2.2, інформацію щодо залишків запасів у табл. 2.3.

Таблиця 2.2

Показники фінансово-господарської діяльності за звітний рік

Показники	Суми, грн
Витрати на придбання сировини	655 000
Витрати на транспортування сировини	11 800
Витрати на митне оформлення ввезення сировини в митному режимі "імпорт"	24 500
Непряма зарплатня виробничого персоналу	277 800
Пряма заробітна платня	690 000
Витрати на ЄСВ	?
Витрати на збут	531 000
Витрати на утримання й обслуговування виробництва	256 200
Адміністративні витрати	610 800
Витрати на податок на прибуток	270 000
Інші загальновиробничі витрати	114 000
Дохід від реалізації готової продукції (у тому числі ПДВ)	4 000 000

Таблиця 2.3

Залишки запасів на початок та кінець звітного року

Рахунки	Сальдо, грн	
	на початок року	на кінець року
Сировина	152 900	145 000
Виробництво	44 100	64 500
Готова продукція	307 200	586 800

Необхідно обчислити собівартість готової та реалізованої продукції, а також скласти звіт про фінансові результати підприємства за рік.

Завдання 3. Протягом звітного періоду підприємство зазнало витрат, наведених у табл. 2.4.

Витрати підприємства за період

Види витрат	Сума, грн
Матеріальні витрати, у тому числі:	
сталь	30 000
запчастини	4 500
мастильні матеріали	300
Витрати на оплату праці й соціальне страхування, у тому числі:	
токарів	12 000
фрезерувальників	6 000
налагоджувальників	3 000
майстра цеху	1 350
головного бухгалтера	1 500
працівників збуту	3 300
директора	2 700
Амортизація виробничого устаткування	15 000
Амортизація будинку цеху	10 500
Витрати на техніку безпеки	2 550
Витрати на охорону підприємства	1 275
Витрати на зв'язок	750
Витрати на списання тари	150
Визнані штрафи	225

Необхідно, використовуючи П(с)БО 16 (додаток А), визначити: 1) прямі витрати; 2) загальновиробничі витрати; 3) адміністративні витрати; 4) витрати на збут; 5) витрати періоду.

Завдання 4. На основі даних про витрати підприємства, наведених у табл. 2.5, необхідно визначити:

1) виробничу собівартість (з огляду на те, що залишків із НЗВ на початок періоду підприємство не мало, і 75 % загальновиробничих витрат розподілено);

2) собівартість реалізованої продукції (допускаючи, що всю вироблену продукцію було реалізовано в цьому ж звітному періоді);

3) адміністративні витрати;

4) витрати на збут;

5) інші операційні витрати.

Таблиця 2.5

Витрати підприємства за період

Статті витрат	Суми, грн
Витрати основної сировини	67 500
Витрати пакувальних матеріалів	8 100
Нестачі інструменту в цехах	375
Витрати на виправлення браку	240
Витрати на охорону навколишнього середовища	720
Зарплатня і відрахування на соціальні заходи наладчиків	78 000
Зарплатня і відрахування на соціальні заходи працівників відділу збуту	54 000
Зарплатня і відрахування на соціальні заходи водіїв легкового авто-транспорту	8 850
Витрати на службове відрядження головного технолога	510
Витрати на телефонний зв'язок	450
Сума безнадійної дебіторської заборгованості	1 800
Витрати на нараховані відсотки за користування банківським кредитом	1 020
Витрати на передпродажну підготовку товарів	900
Оплата рахунків НДР, відповідно до акта про виконання науково-дослідних робіт	33 000
Представницькі витрати	4 500
Транспортно-експедиторські витрати в ході реалізації товару нерезиденту	4 017

Завдання 5. Розрахувати собівартість готової й реалізованої продукції в системі управління та калькулювання витратами, а також скласти звіт про фінансові результати роботи підприємства ТОВ "Толтек" за звітний період. Інформацію для розрахунку наведено в табл. 2.6 та 2.7.

Таблиця 2.6

Витрати ТОВ "Толтек" за звітний період

Показники фінансово-господарської діяльності	Суми, грн
1	2
Придбання сировини, у тому числі ПДВ	1 431 000
Витрати на транспортування сировини, у тому числі ПДВ	36 000

1	2
Непряма виробнича заробітна платня	432 900
Пряма заробітна платня	885 000
Відрахування ЄСВ	?
Витрати на збут	468 000
Адміністративні витрати	698 333
Витрати на сплату податку на прибуток	225 000
Втрати від знецінення запасів	3 750
Втрати від операційної курсової різниці	11 100
Витрати на ліквідацію необоротних активів	5 445
Інші загальновиробничі витрати	198 000
Дохід від реалізації готової продукції	?

Таблиця 2.7

Залишки запасів ТОВ "Толтек" на початок та кінець звітного року

Рахунки	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
Сировина та матеріали	162 300	185 400
Незавершене виробництво	50 355	68 067
Готова продукція	389 100	773 067

Запитання для самоконтролю

1. За якими ознаками здійснюють класифікацію витрат виробництва?
2. Як групують витрати за економічним змістом?
3. Як групують витрати, залежно від часу їх виникнення?
4. У чому полягає різниця між витратами періоду і витратами на продукцію?
5. Дайте визначення поняттям "змінні витрати", "постійні витрати".
6. У чому полягає сутність розподілу витрат на ефективні й не-ефективні?
7. В чому полягає мета групування витрат за статтями калькулювання?

Тема 3. Особливості обліку виробничих витрат підприємства (організація обліку витрат на продукт)

Завдання 1. Компанія "Пасаж" займається виробництвом гравюр на металі й дереві. У табл. 3.1 наведено інформацію про витрати компанії за 2015 рік.

Таблиця 3.1

Витрати компанії "Пасаж" за 2015 рік

Показники	Значення показників
Наждачний папір	3 000
Переміщення матеріалів	105 000
Мастильні матеріали	7 500
Інша допоміжна праця	60 000
Пряма праця	450 000
Прямі матеріали на 1 січня 2015 року	60 000
Прямі матеріали на 31 грудня 2015 року	75 000
Готова продукція на 1 січня 2015 року	150 000
Готова продукція на 31 грудня 2015 року	225 000
Незавершене виробництво на 1 січня 2015 року	15 000
Незавершене виробництво на 31 грудня 2015 року	21 000
Оренда виробничих приміщень	81 000
Амортизація заводського обладнання	54 000
Податок на прибуток	6 000
Страхування заводського обладнання	4 500
Купівля прямих матеріалів	690 000
Доходи	2 040 000
Маркетинг (витрати на просування товару)	90 000
Маркетинг (зарплатня)	150 000
Інші загальногосподарські витрати	105 000
Витрати на післяпродажне обслуговування покупців	150 000

Необхідно:

1) підготувати звіт про прибутки, збитки й собівартість виробленої продукції;

2) визначити витрати на одиницю продукції за умови, що витрати прямих матеріалів та оренда виробничих приміщень становили для виробництва 900 000 одиниць;

3) припустивши, що компанія випустить 1 000 000 одиниць продукції в наступному році, визначити витрати на одиницю.

Завдання 2. Машинобудівне підприємство "Агропром" випускає три види продукції сільськогосподарського призначення – А, Б і В, у двох виробничих відділах: механічному цеху і складальному цеху. У компанії також є два допоміжних відділи: їдальня і відділ технічного обслуговування обладнання. У табл. 3.2 та 3.3 наведено планові показники обсягу виробництва і витрат на нього в наступному місяці.

Таблиця 3.2

Планові показники обсягу виробництва

Показники	Види продукції		
	А	Б	В
Обсяг виробництва	5 200 од.	7 100 од.	2 050 од.
Прямі витрати на матеріали	22 грн/од.	34 грн/од.	47 грн/од.
Прямі витрати праці:			
механічний цех	26 грн/од.	44 грн/од.	52 грн/од.
складальний цех	32 грн/од.	33 грн/од.	28 грн/од.
Машино-години	46 год/од.	53 год/од.	48 год/од.

Таблиця 3.3

Планові накладні витрати

Показники	Механічний цех	Складальний цех	їдальня	Відділ технічного обслуговування устаткування	Усього
1	2	3	4	5	6
Розподілені накладні витрати, грн	47 860	39 490	15 600	36 750	?
Оренда, комунальні, тепло та світло, грн	?	?	?	?	92 380

1	2	3	4	5	6
Амортизація і страхування устаткування, грн	?	?	?	?	15 500
Додаткові дані, грн	?	?	?	?	25 000
Залишкова вартість устаткування, грн	150 000	75 000	30 000	45 000	?
Кількість найманих працівників, осіб	20	12	5	7	?
Площа приміщень, що використовують, м ²	3 600	1 400	1 000	800	?

За попередньою оцінкою, близько 65 % витрат відділу технічного обслуговування обладнання пов'язано з обслуговуванням механічного цеху, а решта – з обслуговуванням складального цеху.

Необхідно розрахувати плановані норми абсорбції накладних витрат таким чином:

- 1) за витраченими машино-годинами для механічного цеху;
- 2) норми у відсотковому вираженні від зарплатні безпосередньо зайнятих робочих для складального цеху;
- 3) планований показник суми витрат на одиницю кожного виду продукції.

Завдання 3. У табл. 3.4 наведено інформацію про продажі, витрати та залишки на рахунках запасів підприємства "Сатурн" у 2015 році:

Таблиця 3.4

Облікові дані ТОВ "Сатурн" за 2015 рік

Показники	Суми, грн
1	2
Виручка від продажів	1 650 000
Готова продукція на 31 грудня 2015 року	79 500
Запаси сировини й матеріалів на 1 січня 2015 року	57 000
Заробітна платня основних виробничих робітників	280 500
Запаси сировини й матеріалів на 31 грудня 2015 року	64 500
Закупівлі сировини й матеріалів	531 000
Незавершене виробництво на 1 січня 2015 року	24 000

1	2
Заробітна платня допоміжних виробничих робітників	82 500
Готова продукція на 1 січня 2015 року	72 000
Заробітна платня відділу збуту продукції	93 000
Допоміжні виробничі матеріали	66 000
Заробітна платня адміністративного персоналу	111 000
Оренда виробничого приміщення	48 000
Незавершене виробництво на 31 грудня 2015 року	28 500
Силова електроенергія	42 000
Амортизація (70 % витрат на амортизацію належать до виробничих активів і 30 % до активів адміністративного призначення)	225 000

Необхідно скласти звіт про собівартість виробленої та реалізованої продукції за 2015 рік; скласти звіт про прибутки та збитки за 2015 рік.

Завдання 4. Підприємство ПАТ "Техмаш" виробляє три види продукції (А, Б, В) у трьох виробничих підрозділах (цех розкрою, машинний цех, цех пресів). Підприємство утримує два допоміжних відділи – інженерний та кадровий.

Працю кваліфікованих робітників, зайнятих у цеху розкрою, оплачують за ставкою 28 грн/год., некваліфікованих – 20 грн/год. Працю всіх робітників у машинному цеху й цеху пресів оплачують за ставкою 26 грн/год. ПАТ "Техмаш" застосовує систему калькулювання собівартості з повним розподілом накладних витрат. У табл. 3.5 і 3.6 подано інформацію щодо виробництва всіх трьох видів продукції в березні.

Таблиця 3.5

**Облікові дані ПАТ "Техмаш" за березень
щодо матеріальних витрат і витрат праці**

Показники	Види продукції		
	А	Б	В
1	2	3	4
1. Обсяг виробництва	4 000 шт.	3 000 шт.	6 000 шт.
2. Прямі матеріальні витрати	7 грн/шт.	4 грн/шт.	9 грн/шт.
3. Потреба у прямій праці:			
3.1. Цех розкрою:			
кваліфіковані робітники	3 год./шт.	5 год./шт.	2 год./шт.

1	2	3	4
некваліфіковані робітники	6 год./шт.	1 год./шт.	3 год./шт.
3.2. Машинний цех	0,50 год./шт.	0,35 год./шт.	0,35 год./шт.
3.3. Цех пресів	2 год./шт.	3 год./шт.	4 год./шт.
4. Потреба в устаткуванні: 4.1. Машинний цех	2 год./шт.	0,6 год./шт.	2,5 год./шт.

Таблиця 3.6

Облікові дані ПАТ "Техмаш" за березень щодо накладних витрат

Показники	Виробничі підрозділи			Допоміжні підрозділи	
	цех розкрою	машинний цех	цех пресів	інженерний відділ	відділ кадрів
Планова сума накладних витрат, грн	154 482	64 316	58 452	56 000	34 000
Витрати допоміжних відділів, на обслуговування інших підрозділів:					
інженерне обслуговування, %	20	45	35	–	–
кадрове обслуговування, %	55	10	20	15	–

Необхідно розрахувати сумарні планові витрати:

- 1) на одну одиницю готової продукції А, Б, В;
- 2) на одну одиницю незавершеної продукції Б, яка пройшла оброблення в цеху розкрою і машинному цеху, але ще не дійшла до цеху пресів.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттям: "калькуляція", "об'єкт калькулювання", "калькуляційна стаття", "калькулювання собівартості продукції".
2. Назвіть основні чинники, що визначають облікову політику підприємства з питань обліку витрат на виробництво.
3. Який склад прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці та інших прямих витрат?
4. Які види витрат не включаються до виробничої собівартості?

5. Що містить основне виробництво? Яке призначення має допоміжне виробництво?
6. Які статті калькуляції входять до складу виробничої собівартості продукції (робіт, послуг)?
7. Що розуміють під методом обліку витрат на виробництво? Якими є обов'язкові умови для використання того чи іншого методу обліку витрат на виробництві?
8. У чому полягає облік незавершеного виробництва за оцінкою готової продукції?
9. Які основні етапи організаційної роботи з обліку витрат виробництва?
10. Назвіть основні принципи обліку прямих витрат на виробництво.

Тема 4. Особливості побудови позамовної системи калькулювання витрат та системи калькулювання витрат на одиницю виробу на вітчизняних та зарубіжних підприємствах

Завдання 1. Українська компанія "Градiєнт" виробляє запасні частини для обладнання підприємств галузі. Готову продукцію (підшипники) виробляють на підприємстві в ході двох виробничих процесів у механічному та складальному цехах. Продукція механічного цеху (виріб X) є напівфабрикатом, що потрапляє у складальний цех і після оброблення стає готовою продукцією (виріб Y). Незавершене виробництво механічного цеху на початок звітної періоду характеризується такими показниками: кількість підшипників в обробленні – 2 000 натуральних одиниць; матеріальні витрати – 102 000 грн; додані витрати – 31 000 грн. Протягом періоду розпочато виробництво 14 000 одиниць і передано до складального цеху 10 000 одиниць виробу X (залишок відсутній). Протягом звітної періоду витрати механічного цеху становили: матеріальні – у сумі 700 000 грн, додані витрати – 540 000 грн. У механічному цеху витрати на матеріали здійснюють на початку процесу, вартість оброблення зростає поступово. Ступінь готовності незавершеного виробництва – 50 %. Витрати оцінюють методом середньозваженої собівартості за періодичної системи обліку (у кінці звітної періоду). Діяльність складального цеху компанії "Градiєнт" за звітний період характеризується таким чином: незавершене виробництво на початок періоду відсутнє, на кінець періоду становить 1 000 од. Протягом періоду до цеху надходили лише вироби X з механічного цеху, на склад

підприємства надходила готова продукція (виріб Y), витрати періоду у складальному цеху: матеріальні (виключаючи вартість виробу X) – 900 000 грн, додані – 45 000 грн. У складальному цеху витрати на матеріали здійснюють у кінці процесу, вартість оброблення додають поступово. Ступінь готовності незавершеного виробництва – 60 %. Витрати оцінюють методом середньозваженої собівартості за періодичної системи обліку (у кінці звітної періоду).

Необхідно: а) розрахувати вартість виробу X і готової продукції підприємства (виріб Y); б) оцінити незавершене виробництво компанії "Градієнт" у механічному та складальному цехах.

Завдання 2. Фірма, що виготовляє меблі на замовлення покупців, займається ціноутворенням замовлень № 11 та 12, які було отримано від клієнтів протягом місяця. Підприємство використовує позамовну систему калькулювання за методом нормального калькулювання (прямі витрати на виріб зараховують за фактичною вартістю, а накладні – за нормативною). Дані про нормативні загальні постійні витрати підприємства мають такі значення та розподіляють за такими базами (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Значення та бази розподілу нормативних постійних витрат

Статті виробничих накладних витрат	Суми, грн	Бази розподілу
Оренда виробничих приміщень	24 600	Площа приміщень
Страховання виробничого обладнання	9 200	Первісна вартість обладнання
Амортизація виробничого обладнання	17 300	Первісна вартість обладнання
Оплата праці допоміжних робітників (включаючи нарахування на соціальні заходи)	27 500	Кількість людино-годин, відпрацьованих основними робітниками
Опалення та освітлення виробничих приміщень	4 400	Площа приміщень

Підприємство має основні виробничі підрозділи (столярний, складальний та лакофарбовий цехи), а також допоміжні виробничі підрозділи (транспортний цех і склад). Характеристику цих підрозділів та змінні виробничі витрати за кожним підрозділом наведено в табл. 4.2.

**Характеристика діяльності основних
та допоміжних підрозділів підприємства**

Показники	Столярний цех	Складальний цех	Лакофарбовий цех	Транспортний цех	Склад
Площа приміщень, кв. м	4 000	1 800	2 600	1 700	2 200
Первісна вартість обладнання, тис. грн	32 000	12 000	18 500	4 000	1 500
Час, відпрацьований основними робітниками, люд.-год.	4 200	2 800	1750	–	–
Часові тарифні ставки, грн/год.	11,4	10,5	10,2	9,5	9,5
Змінні накладні виробничі витрати, грн	26 500	15 500	12 500	8 200	7 750
Ставка розподілу витрат транспортного цеху, %	30	40	30	–	–
Ставка розподілу витрат складу, %	50	30	20	–	–

Згідно з обліковою політикою підприємства, накладні виробничі витрати підприємства розподіляють прямим методом розподілу. Дані про прямі витрати наведено в табл. 4.3.

Таблиця 4.3

Прямі витрати на замовлення

Прямі витрати	Замовлення № 11			Замовлення № 12		
	Столярний цех	Складальний цех	Лакофарбовий цех	Столярний цех	Складальний цех	Лакофарбовий цех
Прямі матеріальні витрати, грн	10 540			9 800		
Витрати робочого часу, год.	60	85	15	72	55	26

Необхідно розрахувати виробничу собівартість замовлень та встановити ціну на замовлення, якщо прибуток має дорівнювати не менш ніж 25 % від ціни реалізації.

Завдання 3. Компанія "Технологія" складається із двох основних виробничих підрозділів (складальний цех і машинний цех) і двох обслуговуючих підрозділів (інструментальний цех і котельня). Згідно з кошторисом на 2015 рік, для кожного з основних підрозділів було передбачено витрати, наведені в табл. 4.4.

Таблиця 4.4

Кошторис виробничих витрат ПрАТ "Технологія" на 2015 рік

Показники, грн	Складальний цех	Машинний цех
Основні матеріали	28 500	10 500
Пряма зарплатня робітників основного виробництва	34 500	19 500
Непряма зарплатня виробничих працівників	22 500	27 000
Додаткові матеріали	21 000	18 000
Витрати на амортизацію устаткування	13 500	40 500
Комунальні платежі	25 500	31 500

Для обслуговуючих підрозділів на 2015 рік було заплановано такі витрати: 45 000 грн. в інструментальному цеху і 67 500 грн у котельні. У табл. 4.4 наведено дані про розподіл робіт обслуговуючих підрозділів у цьому періоді.

Таблиця 4.4

Плановий розподіл робіт обслуговуючих підрозділів у 2015 році

Показники	Виробничі підрозділи		Обслуговуючі підрозділи	
	складальний цех	машинний цех	інструментальний цех	котельня
Інструментальний цех, год.	26 000	75 000	–	4 500
Котельня, %	35	50	15	–

У ході перерозподілу накладних витрат обслуговуючих підрозділів використовують метод рівнянь. Цехові ставки розподілу виробничих накладних витрат основних підрозділів визначають на основі людино-годин для складального цеху і машино-годин для машинного цеху. Згідно з кошторисом, у складальному цеху заплановано відпрацювати 60 000 люд.-год., а в машинному цеху – 24 000 маш.-год. У табл. 4.5 подано інформацію про фактичні показники роботи основних виробничих підрозділів у 2015 році.

Таблиця 4.5

Фактичні показники підрозділів ВАТ "Технологія" у 2015 році

Показники	Складальний цех	Машинний цех
Відпрацьовано	58 000 люд.-год.	25 500 маш.-год.
Виробничі накладні витрати, зараховані на підрозділ	136 800 грн	184 700 грн

Необхідно визначити:

1) величину витрат обслуговуючих підрозділів (інструментальний цех, котельня), які підлягають перерозподілу на основні підрозділи;

2) величину витрат інструментального цеху, перерозподілених на цехи основного виробництва (складальний цех, машинний цех);

3) величину витрат котельні, перерозподілених на цехи основного виробництва (складальний цех, машинний цех);

4) кошторисну ставку розподілу на продукцію виробничих накладних витрат складального цеху;

5) кошторисну ставку розподілу на продукцію виробничих накладних витрат машинного цеху;

6) суму розподілених на продукцію виробничих накладних витрат складального цеху у 2015 році;

7) суму розподілених на продукцію виробничих накладних витрат машинного цеху у 2015 році;

8) суму недо- (пере-) розподілених на продукцію виробничих накладних витрат складального цеху у 2015 році;

9) суму недо- (пере-) розподілених на продукцію виробничих накладних витрат машинного цеху у 2015 році;

10) собівартість реалізованої продукції у звіті про прибуток і збитки, якщо до коригування на недо- (пере-) розподілені виробничі накладні витрати її величина становила 165 000 грн.

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність позамовного методу?
2. Що виступає об'єктом обліку витрат за позамовного методу?
3. У чому полягають особливості відкриття виробничого замовлення?
4. Назвіть основні характеристики позамовного методу.
5. Яка сфера застосування позамовного методу?
6. Як контролюють витрати за позамовного методу?
7. Як списують витрати на собівартість окремих замовлень?

Тема 5. Попроцесна система калькулювання

Завдання 1. Розглянути дані про відділ складання тракторів компанії "Агромаш", наведені у табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Облікові дані відділу складання тракторів ПрАТ "Агромаш"

Показники	Натуральні одиниці (трактори)	Основні матеріали, грн	Додані витрати, грн
Початкове незавершене виробництво, (1 травня) (ступінь завершеності: за основ- ними матеріалами 90 %; за доданими витра- тами 40 %)	8	4 933 600	910 400
Запустили у виробництво у травні	50	?	?
Завершили виробництво у травні	46	?	?
Кінцеве незавершене виробництво (31 травня) (ступінь завершеності: за основ- ними матеріалами 60 %; за доданими витра- тами 30 %)	12	?	?
Витрати у травні	?	32 200 000	13 920 000

Відділ складання тракторів застосовує метод середньозваженої вартості в попроцесному калькулюванні. Розрахувати еквівалентні одиниці для основних матеріалів і доданих витрат. Розрахувати витрати на еквівалентну одиницю для основних матеріалів і доданих витрат, підсумувати

загальні витрати, які підлягають урахуванню, і розподілити ці витрати на одиниці, що вийшли із процесу виробництва, на завершені одиниці й одиниці незавершеного виробництва на кінець періоду.

Завдання 2. На підприємстві ТОВ "Ландшафт" є один виробничий підрозділ, що займається виготовленням столярних виробів (садових лавок). Основні виробничі матеріали відпускають у виробництво на початку процесу. Додані витрати розподіляють на виріб поступово за виробничим процесом.

ТОВ "Ландшафт" для оцінювання загальних витрат використовує два основних пулу витрат: матеріальні та додані витрати. Для оцінювання вибуття матеріалів під час розподілу матеріальних витрат між готовою продукцією та незавершеним виробництвом використовують періодичну систему обліку (щомісячну) і метод ФІФО. На початок і кінець місяця підприємство мало такі показники діяльності (табл. 5.2 та 5.3).

Таблиця 5.2

Рух виробів у фізичних одиницях

Показники	Кількість одиниць
Незавершене виробництво на початок місяця (ступінь завершеності обробленням – 55 %)	1 500
Розпочато виробництво протягом місяця	10 000
Готова продукція	9 000

Таблиця 5.3

Дані щодо витрат підприємства

Показники	Основні матеріальні витрати, грн	Додані витрати, грн
Незавершене виробництво на початок місяця	25 400	32 500
Виробничі витрати протягом місяця	182 400	372 500

Необхідно визначити:

- 1) кількість умовних одиниць за пулами витрат;
- 2) собівартість готової продукції й незавершеного виробництва на кінець місяця (незавершене виробництво завершено обробленням на 75 %);
- 3) собівартість готової продукції, якщо для оцінювання вибуття запасів використовують метод ФІФО.

Завдання 3. Підприємство спеціалізується на виготовленні фарб. На початок звітної періоду залишку незавершеного виробництва не існувало, протягом звітної періоду використано такі матеріали:

оліфа – 8 000 кг, придбана за ціною 18 грн за кг, ураховуючи ПДВ;

барвник – 2 000 кг, придбаний за ціною 24 грн за кг, ураховуючи ПДВ;

лак – 500 кг, придбаний за ціною 19,8 грн за кг, ураховуючи ПДВ.

Вартість допоміжних матеріалів, що використовують у виробництві, які знаходяться на складі підприємства становлять:

матеріал А – 200 кг, вартістю 4 грн за кг;

матеріали Б – 150 кг, вартістю 6 грн за кг.

Також на виробництво фарби протягом звітної періоду було витрачено 1 200 год. основної праці та 350 год. додаткової. Ставки оплати праці (ураховуючи внески підприємства до фондів соціального страхування) становлять 16 грн/год. та 12 грн/год., відповідно. Заробітна платня допоміжних робітників становить 40 % виробничих накладних витрат. Загальна ставка виробничих накладних витрат дорівнює 50 % від вартості основних та допоміжних витрат на оплату праці та соціальне страхування.

У виробничому процесі не створювали відходи та невиробничі втрати, загальний вихід готової продукції протягом періоду становив 6 800 кг.

Залишки НЗВ на кінець звітної періоду було оцінено так: матеріальні витрати – 100 % готовності; 20 % виробленої продукції було завершено за доданими витратами на 75 %; 80 % виробленої продукції було завершено за доданими витратами на 30 %.

Необхідно розрахувати собівартість готової продукції та незавершеного виробництва.

Завдання 4. Приватне підприємство "Ластівка" займається серійним виробництвом дитячих радіокерованих машинок. Виробництво здійснюють у декількох цехах. Дані про виробничі витрати у вересні поточного періоду в цеху № 1 наведено в табл. 5.4. Ставка розподілу непрямих витрат у цеху № 1 становить 0,5 грн на 1 грн витрат прямої праці.

Виробничі витрати цеху № 1 за вересень

Показники	Значення показників
Залишок НЗВ на 1 вересня	200 од. (10 800 грн)
Ступінь готовності залишку НЗВ на 1 вересня: за матеріалами; за витратами прямої праці	85 % (на суму 7 060 грн) 35 % (на суму 3 150 грн)
Завершено й передано на склад готової продукції у вересні	1000 од.
Залишок НЗВ на 30 вересня	350 од.
Витрати на виробництво, додані у вересні, грн: матеріали; витрати прямої праці	75 000 грн 45 000 грн
Ступінь готовності залишку НЗВ на 30 вересня: за матеріалами; за витратами прямої праці	95 % 65 %

Визначити: собівартість радіокерованих машинок, вироблених у вересні, за методом ФІФО; собівартість залишку незавершеного виробництва станом на 30 вересня методом ФІФО; обидва зазначені показники за методом середньозваженої вартості.

Завдання 5. Компанія "Котигорошок" масово виробляє дитячі пластмасові іграшки. Виробництво іграшки здійснюють у двох процесах: формування (у цеху А) і оброблення (у цеху В).

Основні матеріали включають до виробництва на початку процесу в цеху А. Додані витрати здійснюють в обох цехах рівномірно протягом виробничого процесу. Сформовані в цеху А напівфабрикати передають до цеху В, після закінчення оброблення в цеху В іграшки (готова продукція) здають на склад. У табл. 5.5 наведено вихідні дані, які належать до процесу формування в лютому 2015 року.

У процесі формування нормативні втрати становлять 3 % від матеріалу повністю готового напівфабрикату. Фактичні втрати продукту у процесі виробництва в лютому 2015 року становитимуть 3 200 шт. Утрати не мають продажної вартості. Компанія використовує метод ФІФО в ході оцінювання напівфабрикатів власного виробництва, готової продукції та незавершеного виробництва.

Виробничі витрати формувального цеху А за лютий 2015 року

Показники	Значення показників
Незавершене виробництво на початок періоду	12 000 шт.
Основні матеріали	5 800 грн
Додані витрати (35 % завершеності)	2 030 грн
Передано протягом лютого напівфабрикатів до цеху В	42 600 шт.
Уведено у процес у лютому	35 000 шт.
Незавершене виробництво на кінець періоду (75 % завершеності)	1 950 шт.
Відпущено основних матеріалів у лютому	24 700 грн
Додані витрати за лютий: прямі трудові витрати	8 000 грн
виробничі накладні витрати	10 200 грн

Необхідно визначити:

- 1) очікувану кількість готової продукції, не враховуючи нормативні та понаднормативні втрати;
- 2) величину нормативних втрат;
- 3) величину наднормативних втрат;
- 4) фактичну кількість готового напівфабрикату належної якості;
- 5) чому дорівнюють еквівалентні одиниці в запасах незавершеного виробництва на початок періоду з матеріальних витрат у процесі А;
- 6) кількість еквівалентних одиниць у запасах незавершеного виробництва на початок періоду за доданими витратами в процесі А;
- 7) кількість еквівалентних одиниць у запасах незавершеного виробництва на кінець періоду за матеріалами;
- 8) кількість еквівалентних одиниць у запасах незавершеного виробництва на кінець періоду за доданими витратами;
- 9) витрати на 1 еквівалентну одиницю за матеріалами.
- 10) витрати на 1 еквівалентну одиницю за доданими витратами;
- 11) собівартість 1 еквівалентної одиниці;

- 12) величину незавершеного виробництва цеху А на кінець звітного періоду;
- 13) собівартість напівфабрикату, переданого з цеху А до В;
- 14) собівартість понаднормативних втрат.

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність попроцесного методу обліку витрат?
2. Що є об'єктом калькулювання за попроцесного методу?
3. Як накопичують витрати за попроцесного методу?
4. Як обліковують непрямі витрати за попроцесного методу?
5. Які напрями вдосконалення попроцесного методу обліку витрат на виробництво?
6. Де застосовують попроцесний метод обліку витрат на виробництво?
7. На яких типах виробництва використовують попроцесний метод обліку витрат?
8. Які особливості попроцесного методу обліку витрат?
9. Як в обліку витрат на виробництво обліковують витрати сторонніх організацій?
10. Як класифікують, обліковують та розподіляють загальновиробничі витрати, відповідно до П(с)БО 16 "Витрати"?
11. Як розподіляють постійні загальновиробничі витрати допоміжних підрозділів?
12. Який порядок розподілу загальновиробничих витрат між різними видами продукції?

Тема 6. Особливості складання головного (основного) кошторису витрат підприємства за різними системами калькулювання

Завдання 1. Підприємство "Сувенір" випускає один вид виробів під назвою "Святкова листівка" (далі – Товар). Обсяг продажів Товару на майбутні кілька місяців заплановано такий:

- липень – 180 000 шт.;
- серпень – 240 000 шт.;
- вересень – 200 000 шт.;
- жовтень – 180 000 шт.

Ціна кожної одиниці Товару становить 3 грн.

Як очікують, дебітори платитимуть підприємству таким чином: 70 % протягом місяця продажу; 28 % у наступному місяці. При чому, дебітори, які оплачують купівлю в тому ж місяці, отримують знижку в розмірі 2 % від ціни, зазначеної в рахунку. Як очікують, запас готової продукції станом на 1 липня буде дорівнювати 40 000 штук. Відповідно до політики підприємства, запас на кінець кожного місяця має становити 20 % від планованої потреби в продажах на наступний місяць. Запас сировини, як очікують, на 1 липня становитиме 40 000 кг. Політика підприємства полягає в тому, щоб у майбутньому запаси на кінець кожного місяця становили 50 % від планованої в наступному місяці потреби виробництва. На виробництво кожної одиниці Товару потрібно 0,5 кг сировини за ціною 1,50 грн/кг. Сировину оплачують через місяць після поставки. Безпосередні витрати праці на виробництво кожної одиниці Товару становлять 0,50 грн. Змінний елемент накладних витрат на кожен виріб дорівнює 0,30 грн. Постійні накладні витрати, що містять амортизацію в сумі 250 000 грн, становлять 47 000 грн на місяць. Усі трудовитрати і накладні витрати сплачують у тому ж місяці, у якому виникають. На 1 серпня підприємство планує мати залишок на банківському рахунку в сумі 20 000 грн.

Підготуйте бюджети: а) готової продукції (у штуках) на кожен із трьох місяців: липень, серпень, вересень; б) сировини (у кілограмах сировини) на два місяці: липень і серпень; в) бюджет грошових коштів на серпень і вересень.

Завдання 2. Компанію "БестДрук" буде відкрито 1 червня. Бухгалтерський баланс на дату відкриття має такий вигляд (табл. 6.1).

Протягом червня підприємство має намір здійснити такі платежі:
за придбану земельну власність на суму 480 000 грн;
за обладнання 120 000 грн;
за автомобіль 72 000 грн.

Компанія "БестДрук" також здійснить закупівлю початкового товарного запасу на суму 264 000 грн у кредит.

Таблиця 6.1

Баланс ТОВ "БестДрук" на 01.06

Активи	Пасиви
Готівкові в банку – 720 000 грн	Акціонерний капітал у звичайних акціях номіналом 12 грн – 720 000 грн

Підприємство має такі попередні оцінки:

1. Обсяг продажів у червні становитиме 96 000 грн і до вересня збільшуватиметься на 36 000 грн на місяць. У жовтні обсяг продажів досягне 264 000 грн і в наступні місяці буде зберігатися на тому ж рівні.

2. Валовий прибуток від проданих товарів у відсотковому вираженні становитиме 25 %. Тому щоб мати запаси, достатні для забезпечення обсягу продажів, будуть потрібні щомісячні закупівлі в обсязі 75 % від показника обсягу продажів кожного місяця.

3. Існує ризик того, що постачання товарних запасів припинять ближче до кінця звітнього року. Тому підприємство має намір збільшити початковий обсяг товарних запасів (264 000 грн), закуповуючи кожного місяця товарний запас на суму 12 000 грн на додаток до щомісячних закупівель, необхідних для забезпечення щомісячних продажів. Усі закупівлі товарних запасів (включаючи початковий запас) здійснюють на умовах кредиту на 1 місяць.

4. Усі продажі порівну розподіляють на здійснювані за грошові кошти і у кредит. Як очікують, клієнти, яким надають кредит, будуть оплачувати свої купівлі через два місяці після укладення договору купівлі-продажу.

5. Витрати на оплату праці становитимуть 10 800 грн на місяць. Інші накладні витрати – 6 000 грн на місяць протягом перших чотирьох місяців, а в подальшому – 7 800 грн на місяць. Витрати обох типів сплачують у відповідному місяці.

6. 80 % продажів здійснюють через торговельних агентів, які отримують 5 % комісійних з продажу.

7. У листопаді підприємство має намір закупити додаткове устаткування вартістю 84 000 грн за грошові кошти.

Підготувати бюджет грошових коштів для компанії "БестДрук" на 6 місяців, що закінчуються 30 листопада.

Завдання 3. ПП "Еталон" виготовляє 3 товари. У кінці року бюджетний відділ зібрав таку інформацію для розроблення бюджету на наступний рік (табл. 6.2, 6.3).

Очікуваний обсяг продажів зошитів у лінію становив 32 000 од. по 375 грн за од., зошитів у клітинку – 53 000 од. по 1 310 грн за од., блокнотів – 75 600 од. по 950 грн за од. Залишки готової продукції на початок бюджетного року: зошит у лінію – 4 300 од., зошит у клітинку – 12 800 од., блокнот – 24 000 од.

Прогнозовані витрати на заробітну платню ПП "Еталон"

Товари	Витрати робочого часу на одиницю, год.	Ставка у грн
Зошит у лінію	1,6	3,52
Зошит у клітинку	2,1	2,75
Блокнот	3,7	6,40

Прогнозовані витрати на матеріали ПП "Еталон"

Матеріали	Ціна придбання, грн	Залишок на початок року, кг	Залишок на кінець року, кг
Папір	35	75 000	62 000
Клей	43	67 000	58 900
Картон	47	53 500	21 200

Очікуваний залишок готової продукції на кінець бюджетного року склався таким чином: зошит у лінію – 48 000 од., зошит у клітинку – 37 700 од., блокнот – 65 400 од. Для виробництва одиниці продукції використовують таку кількість матеріалів (табл. 6.4).

Витрати матеріалів ПП "Еталон"

Матеріали	Одиниці вимірювання	Зошит у лінію	Зошит у клітинку	Блокнот
Папір	мг	2	3	5
Клей	мг	1	4	8
Картон	мг	2	10	5

Накладні витрати розподіляють на підставі ставки виробничих накладних витрат на одну годину прямої праці, яка дорівнює 7 грн.

Необхідно розрахувати:

- 1) бюджет продажів у натуральному та вартісному вираженнях;
- 2) бюджет виробництва в натуральному та вартісному вираженнях;
- 3) бюджет закупівель матеріалів у натуральному та вартісному вираженнях;
- 4) трудовий бюджет;
- 5) бюджет кінцевих запасів готової продукції.

Завдання 4. Торговельна компанія "Пегас" у грудні 2015 року планує свої потреби у грошових коштах на перше півріччя наступного року. Для розроблення бюджету грошових коштів є така інформація (табл. 6.5, 6.6).

Таблиця 6.5

Прогнозовані продажі, грн
(45 % за готівку, 55 % у кредит на 60 днів)

Місяць	Сума, грн	Місяць	Сума, грн
Січень 2016 р.	770 000	Квітень 2016 р.	650 000
Лютий 2016 р.	690 000	Травень 2016 р.	580 000
Березень 2016 р.	1 010 000	Червень 2016 р.	720 000

Плановані надходження на оплату товарів покупцями на 31.12.2015 року (до отримання): січень – 215 000 грн, лютий – 245 000 грн, березень – 265 000 грн. Разом (не враховуючи безнадійні борги) 725 000 грн. Планована оплата закупівель станом на 31.12.2015 року (до сплати): січень – 47 500 грн.

Таблиця 6.6

Прогнозовані закупівлі, грн
(35 % за готівку, 65 % у кредит на 30 днів)

Місяць	Сума, грн	Місяць	Сума, грн
Січень 2016 р.	610 000	Квітень 2016 р.	320 000
Лютий 2016 р.	540 000	Травень 2016 р.	450 000
Березень 2016 р.	290 000	Червень 2016 р.	480 000

Прогнозовані операції компанії "Пегас": заробітна платня продавцям і службовцям становить у середньому 23 % від виручки, із виплатою 50 % у поточному місяці, а 50 % на початку наступного місяця (заробітна платня до виплати за другу половину грудня – 59 500 грн); накладні витрати готівкою в середньому 17 % від виручки поточного місяця.

Заплановані фінансові дані:

початковий залишок грошових коштів (на 01.01.2016 року) – 130 000 грн;

мінімальний необхідний залишок грошових коштів – 50 000 грн;

платежі іпотечному банку за заставою (щомісячно) – 8 000 грн;

виплата дивідендів у грошовій формі (31 березня, 30 червня) – 35 000 грн;

податок на прибуток (перерахування 15 січня, 15 квітня) – 17 000 грн.

Для поточних зобов'язань банк надає кредит до 1 місяця під 14 %, більше ніж 1 рік під 9 %.

Необхідно розробити помісячний бюджет грошових коштів, щоб виявити потреби в додатковому фінансуванні на кожен місяць, виділивши: 1) надходження грошових коштів; 2) витрачання грошових коштів; 3) потребу в грошових коштах.

Завдання 5. У вересні 2015 року компанія "Колор" планує свої потреби у грошових коштах на першу половину наступного року. Менеджери вирішують, чи брати їм кредит, і якщо так, то який: короткостроковий під 18 % або довгостроковий (більше ніж 1 рік) під 12 % річних.

Із цією метою надано інформацію:

початковий залишок грошових коштів (на 01.01.2016) – 450 000 грн;

надходження орендних платежів – 500 000 грн;

виплата акціонерам (щомісячно) – 150 000 грн;

надходження від фінансових укладень (щомісячно) – 2 500 000 грн;

мінімальний залишок грошових коштів (щомісячно) – 400 000 грн;

платежі за довгостроковим кредитом (щомісячно) – 20 000 грн;

податкові зобов'язання в середньому становитимуть 30 000 грн (щомісячно);

у березні наступного року очікують погашення довгострокового кредиту в сумі 2 000 000 грн;

відрахування на благодійність (щомісячно) становить 4 500 грн;

заробітна платня і відрахування становлять 35 % від виручки з виплатою 60 % у поточному місяці, 40 % на початку наступного місяця;

накладні витрати в середньому становлять 18 % від виручки;

прогнозовані продажі (45 % за готівку, у кредит, відповідно на 2 місяці) наведено в табл. 6.7.

Прогнозовані продажі

Місяці	Суми, грн	Місяці	Суми, грн
Жовтень 2015 р.	100 000	Березень 2016 р.	2 010 020
Листопад 2015 р.	1 100 000	Квітень 2016 р.	1 850 000
Грудень 2015 р.	2 700 000	Травень 2016 р.	1 950 000
Січень 2016 р.	1 007 000	Червень 2016 р.	1 700 000
Лютий 2016 р.	1 500 600	Липень 2016 р.	1 300 000

Планові дані закупівель (35 % за готівку, кредит, відповідно на 3 місяці): вересень 2015 року – 500 000 грн; жовтень 2015 року – 860 000 грн; листопад 2015 року – 750 000 грн; грудень 2015 року – 1 001 000 грн; січень 2016 року – 900 000 грн; лютий 2016 року – 950 880 грн; березень 2016 року – 1 200 300 грн; квітень 2016 року – 840 450 грн; травень 2016 року – 980 880 грн; червень 2016 року – 850 000 грн; липень 2016 року – 600 000 грн.

Необхідно: розробити помісячний бюджет грошових коштів, щоб виявити потреби в додатковому фінансуванні на кожен місяць, виділивши:

- 1) надходження грошових коштів;
- 2) витрачання грошових коштів;
- 3) потребу у грошових коштах.

Зробити висновок, чи правильно підприємство розпоряджається наявними грошовими коштами.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю "кошторис". Чим кошторис відрізняється від прогнозу?
2. Назвіть переваги й недоліки складання кошторису методами "знизу-вгору" і "згори-вниз".
3. Що таке "бюджетний контроль"?
4. Що таке "бюджетний період"?
5. У чому полягають недоліки порівняння фактичних результатів із минулими або результатами інших підприємств?
6. Який поточний бюджет має бути підготовлено, щоб оцінити кількість матеріалів, яку необхідно закупити?
7. Який бюджет є базовим для планування прямих витрат праці, прямих матеріальних витрат і виробничих накладних витрат?

Змістовий модуль 2

Організація управління витратами підприємства за різних систем управління витратами

Тема 7. Переваги складання та використання гнучких бюджетів зادля планування та контролю за витратами підприємства. Організація управління витратами за відхиленнями

Завдання 1. ТОВ "Ліга" використовує систему стандарт-костинг. Цінові відхилення за матеріалами визнають в обліку в момент купівлі матеріалів. Далі наведено інформацію за місяць щодо виробленої підприємством продукції:

- фактичні постійні виробничі накладні витрати – 61 500 грн;
- розподілені змінні виробничі накладні – 9,20 грн на год.;
- стандартний тариф на працю – 32 грн на год.;
- стандартна ціна за основними матеріалами – 16 грн за кг;
- стандартна кількість матеріалу на одиницю готової продукції – 4 кг;
- базовий обсяг на місяць – 3 500 одиниць;
- стандартна кількість людино-годин на одиницю готової продукції – 7;
- закуплено матеріалів (15 000 кг) – 245 800 грн;
- використано матеріалів – 12 500 кг;
- фактичні витрати на оплату праці (20 000 год.) – 625 600 грн;
- фактичні змінні виробничі накладні – 189 900 грн;
- відхилення від бюджету постійних виробничих накладних – 700 грн (сприятливе);
- кількість виробленої продукції – 3 100 одиниць.

Необхідно підготувати журнальні проведення в системі стандарт-костинг, підтвердивши ці проведення детальним аналізом відхилень.

Завдання 2. Підприємство "Фенікс", яке використовує систему абзорпшен-костинга, затвердило такий бюджет на 2015 рік:

- постійні накладні витрати – 40 000 грн;
- змінні накладні витрати – 52 грн на год. основної праці;
- базова кількість часу праці в розрахунку на бюджетний випуск – 2 700 год.

Згідно з планами керівництва, на виробництво фактично виготовленої у 2015 році продукції слід було використати 2 300 стандартних трудо-годин. Однак фактично було використано 2 410 год. Фактичні накладні витрати становили: змінні – 126 320 грн; постійні – 38 150 грн.

Необхідно розрахувати:

- 1) відхилення змінних накладних витрат – цінове й за продуктивністю;
- 2) відхилення постійних накладних витрат – від гнучкого бюджету та обсягу виробництва.

Завдання 3. Компанія "Браво" має такі стандарти на єдиний вид своєї продукції:

- ціна продажів – 110 грн/шт.;
- прямі витрати на матеріали – 3 кг на 1 шт. по 14 грн/кг;
- пряма праця – 2 год. на 1 шт. продукції по 5,25 грн/год.;
- постійні накладні витрати – 27 грн на 1 шт., виходячи з обсягу виробництва 800 шт. за місяць, передбаченого бюджетом.

Протягом травня фактично було вироблено 850 шт. продукції. Оперативний звіт за травень має такий вигляд:

- обсяг продажів – 92 930 грн;
 - прямі витрати на матеріали (2 410 кг) – 33 258 грн;
 - пряма праця (1 780 год.) – 9 665 грн;
 - постійні накладні витрати – 21 365 грн;
 - прибуток від основної діяльності – 28 642 грн.
- Товарних запасів на початок та на кінець травня не було.

Необхідно:

- 1) скласти початковий бюджет і бюджет, скорегований, відповідно до фактичного обсягу;
- 2) порівняти бюджетний і фактичний прибуток компанії за травень, виконавши детальний аналіз відхилень.

Завдання 4. Компанія "Норд" виробляє і продає єдиний товар – велосипеди. У табл. 7.1 наведено нормативні витрати на виробництво однієї одиниці товару. Змінні і постійні виробничі накладні витрати розподіляють на продукцію на основі трудо-годин основних виробничих робітників. Базовий обсяг для розподілу постійних виробничих накладних витрат дорівнює 450 000 труд.-год. Протягом року було вироблено 19 000 шт. велосипедів і фактичні виробничі витрати становили, як показано в табл. 7.2.

Таблиця 7.1

Нормативні витрати на виробництво одиниці продукції

Показники	Кількість	Ціни/ставки	Усього за нормою, ум. од.
1	2	3	4
Основні виробничі матеріали	6 кг	82,0 грн за 1 кг	492
Основна виробнича праця	3 труд.-год.	52,0 грн за 1 труд.-год.	156

1	2	3	4
Змінні виробничі накладні витрати	3 труд.-год.	23,0 грн за 1 труд.-год.	69
Постійні виробничі накладні витрати	3 труд.-год.	15,0 грн за 1 труд.-год.	45
Усього			762

Таблиця 7.2

Фактичні витрати підприємства на виробництво за рік

Показники	Значення показників
Придбано і використано виробничого матеріалу, кг	110 000
Фактична ціна матеріалу, грн за 1 кг	85,60
Фактичні трудо-години	54 000
Фактична ставка оплати праці, грн за 1 труд.-год.	52,50
Фактичні постійні виробничі накладні витрати, грн	770 000
Фактичні змінні виробничі накладні витрати, грн	1 550 000

Необхідно визначити:

- 1) відхилення за ціною матеріалів;
- 2) відхилення за використанням матеріалів;
- 3) відхилення за ставкою заробітної платні;
- 4) відхилення за продуктивністю праці;
- 5) відхилення за використанням змінних виробничих накладних витрат;
- 6) відхилення за ефективністю змінних виробничих накладних витрат;
- 7) відхилення за витратами (від кошторису) для постійних виробничих накладних витрат;
- 8) відхилення за обсягом виробництва для постійних виробничих накладних витрат;
- 9) кошторисні витрати на основні виробничі матеріали за обсягу виробництва 22 000 од. товару;
- 10) кошторисні витрати на основний виробничий працю за обсягу виробництва 22 000 од. товару;
- 11) кошторисні змінні виробничі накладні витрати за обсягу виробництва 22 000 од. товару;
- 12) кошторисні постійні виробничі накладні витрати за обсягу виробництва 22 000 од. товару.

Завдання 5. Компанія "Бомбей" використовує систему стандарт-костинг. На початок 2015 року компанія прийняла такі стандарти (табл. 7.3).

Таблиця 7.3

Нормативні витрати ПрАТ "Бомбей" на виробництво одиниці продукції

Показники	Норми витрат	Усього витрат
Основні матеріали	4 кг по 9,50 грн	38 грн
Основна праця	7 год. по 25,50 грн	178,50 грн
Виробничі накладні витрати (ВНВ): змінні ВНВ;	5 грн за 1 труд.-год.	35 грн
постійні ВНВ	6 грн за 1 труд.-год.	42 грн
Усього стандартні витрати на одиницю		293, 50 грн

Нормальний обсяг на місяць – 35 000 стандартних труд.-год. Гнучкий бюджет компанії на січень 2015 року було складено, узявши за основу нормальний обсяг. Фактичний обсяг виробництва за січень становив 5 800 од. Записи за січень показали таке:

придбання основних матеріалів 25 000 кг по 9,65 грн;

використано основних матеріалів 23 900 кг;

основний труд 39 850 год. по 27,30 грн;

загальна сума фактичних виробничих накладних витрат (змінних і постійних) 437 500 грн.

Необхідно:

1) підготувати звіт про загальну суму стандартних виробничих витрат для виробництва 5 800 од. продукції;

2) за січень 2015 року розрахувати такі відхилення, указавши сприятливі вони (С) чи несприятливі (Н):

а) відхилення за ціною матеріалів, виходячи з обсягу закупівель;

б) відхилення за використанням матеріалів;

в) відхилення за ставкою заробітної платні;

г) відхилення за продуктивністю праці;

д) відхилення за використанням змінних виробничих накладних витрат;

е) відхилення за ефективністю змінних виробничих накладних витрат;

ж) відхилення за обсягом виробництва для загальних виробничих накладних витрат.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке "гнучкий бюджет"? Яке його призначення?
2. За якою формулою розподіляють суми постійних виробничих накладних витрат на рахунок "Незавершене виробництво" в обліку за нормативними витратами?
3. Як визначити відхилення за ціною матеріалів?
4. Як визначити відхилення за використанням матеріалів?
5. Чим можна пояснити наявність сприятливого відхилення за ставкою заробітної платні водночас із несприятливим відхиленням за продуктивністю праці?
6. Яке відхилення характеризує формула: (Фактично витрачений обсяг ресурсів – Обсяг ресурсів, закладений у бюджеті) × (Планова ціна)?
7. Перелічіть відхилення, пов'язані з: а) обсягом продажів; б) ціною продажів; в) використанням прямих матеріалів; г) ціною на матеріали; д) ефективністю прямого труда; е) ставкою оплати прямої праці; ж) постійними накладними витратами.

Тема 8. Особливості побудови та використання системи управління витратами підприємства за змінною складовою (система Direct-costing)

Завдання 1. Підприємство "Фаворит" виготовляє один продукт. Інформація про діяльність підприємства охоплює три періоди (табл. 8.1. і 8.2).

Таблиця 8.1

Показники діяльності підприємства "Фаворит"

Показники	Значення показників
Ціна реалізації	100 ум. од.
Змінні виробничі витрати на одиницю	60 ум. од.
Постійні виробничі накладні витрати за період	3 000 ум. од.
Невиробничі витрати, у тому числі: постійні невикористані витрати; змінні невикористані витрати	600 ум. од. 400 ум. од.
Запаси на початок першого періоду	20 шт. на суму 1 500 ум. од.

Обсяги виробництва і продажів підприємства "Фаворит"

Показники	Період 1	Період 2	Період 3
Виробництво, шт.	150	160	170
Продажі, шт.	150	180	160

Постійні виробничі накладні витрати розподіляють на продукт із обсягу 150 шт. Необхідно скласти звіт про прибутки та збитки підприємства в системі директ-костинг.

Завдання 2. Українське підприємство "Промтовари" спеціалізується на виробництві побутових пластикових контейнерів, річні витрати на випуск яких наведено в табл. 8.3.

Виробничі накладні витрати розподіляють із планового обсягу виробництва 150 000 шт. на рік. За 2014 та 2015 роки, які аналізують, було виготовлено 170 000 шт. та 135 000 шт., відповідно. Фактично реалізовано за ці роки – 185 000 шт. та 130 000 шт., відповідно.

Витрати на виробництво та реалізацію пластикових контейнерів

Види витрат	Суми, грн
Основні матеріальні витрати	50 000
Заробітна платня основних виробничих робітників, включаючи відрахування на соціальні заходи	82 000
Виробничі накладні витрати	124 000
Змінні збутові витрати, що зараховано на контейнери	14 000
Постійні адміністративні витрати, що зараховано на контейнери	48 000

Ціна реалізації протягом цих років залишалася незмінною та становила 2,80 грн (у тому числі ПДВ).

На 1 січня 2014 року запас готової продукції на складі підприємства становив 25 000 шт., незавершеного виробництва не було.

Необхідно розрахувати собівартість побутового пластикового контейнера, оцінити залишки готової продукції на складі у 2014 та 2015 роках, скласти звіт про прибутки та збитки в системі директ-костинг.

Завдання 3. Є така інформація про діяльність компанії "Діамант", яка виготовляє й реалізує один вид продукту А, за звітний рік (табл. 8.4)

Таблиця 8.4

Показники господарської діяльності ТОВ "Діамант" за 2015 рік

Показники	Значення показників
Обсяг виробництва	15 000 од.
Обсяг реалізації	14 000 од.
Ціна реалізації одиниці	75 грн
Вартість прямих матеріалів на виробництво одиниці продукції	18 грн
Пряма заробітна платня на виробництво одиниці продукції	12 грн
Виробничі накладні витрати (у тому числі постійні 75 %)	345 000 грн
Адміністративні витрати (у тому числі змінні 15 %)	80 000 грн
Комісійні виплати продавцям	3,5 % від продажів
Постійні витрати на збут	68 710 грн

На початок і кінець звітнього року в компанії не було залишків незавершеного виробництва, готової продукції, а також дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Необхідно визначити:

- 1) виробничу собівартість одиниці продукту А в системі калькулювання собівартості за змінними витратами (директ-костинг);
- 2) собівартість реалізованого у звітному році продукту А в системі калькулювання собівартості за змінними витратами (директ-костинг);
- 3) величину постійних витрат за звітний рік;
- 4) загальний маржинальний дохід компанії за звітний рік;

- 5) операційний прибуток (збиток) компанії за звітний рік у системі калькулювання собівартості за змінними витратами (директ-костинг);
- 6) точку беззбитковості в натуральному та вартісному вираженні;
- 7) маржу безпеки (запас міцності) у відсотках;
- 8) на яку суму зміниться прибуток, якщо обсяг виробництва й реалізації буде збільшено на 4 %;
- 9) яким є обсяг діяльності, що забезпечує отримання чистого прибутку в розмірі 50 500 грн за ставки податку на прибуток 18 % і при незмінних цінах, змінних витратах на одиницю та постійних витратах;
- 10) визначити операційний прибуток підприємства в наступному періоді, якщо обсяг реалізації в одиницях буде збільшений на 5 %, а коефіцієнт маржинального доходу становитиме 0,45 за незмінної величини постійних витрат і ціни реалізації;
- 11) визначити, на скільки буде відрізняться прибуток у системі калькулювання собівартості за змінними витратами (директ-костинг) від прибутку в системі калькулювання з повним розподілом витрат, якщо припустити, що у звітному році було виготовлено 22 000 од., а реалізовано тільки 85 % від обсягу виробленої продукції.

Запитання для самоконтролю

1. Поясніть сутність маржинального доходу.
2. Укажіть основні принципи калькулювання за змінними витратами.
3. Опишіть порядок формування операційного прибутку під час побудови звіту про прибутки та збитки за системою директ-костинг.
4. Якими, на вашу думку, є переваги й недоліки застосування системи директ-костинг на виробничому підприємстві?
5. Які управлінські рішення може бути обґрунтовано на основі показників директ-костингу?

Тема 9. Особливості побудови та використання системи управління повними витратами підприємства (система Absorption costing)

Завдання 1. Підприємство "Спортсвіт" виготовляє два види продукції: дитячі санчата та лижі, інформацію щодо яких наведено в табл. 9.1.

Показники за видами продукції

Показники	Санчата	Лижі
Обсяг реалізації, шт.	15 000	12 000
Ціна реалізації, у тому числі ПДВ, грн	120	102
Змінні виробничі витрати за період, грн/шт.	48	53
Витрати машинного часу, маш.-год./шт.	0,75	0,95

Залишки готової продукції на складі підприємства відсутні. Залишки незавершеного виробництва на початок та кінець періоду становили 20 000 грн. За період виготовлено 56 000 од. готової продукції, комбінація виробництва санчата-лижі 3:5 є незмінною на початок та кінець періоду.

Фактичні постійні загальновиробничі витрати підприємства становлять 45 000 грн за звітний період, нормативні витрати розподілено за ставкою 9 грн. на 1 маш.-год. Адміністративні витрати підприємства є постійними та становлять 128 000 грн. Витрати на збут становлять: постійні – 45 000 грн та змінні – 5 грн на одиницю будь якого виробу.

Необхідно скласти звіт про прибутки та збитки й оцінити залишки готової продукції в системі калькулювання та управління витратами absorption costing.

Завдання 2. Українська компанія "Елегант" спеціалізується на виробництві спецодягу, однією з номенклатурних позицій підприємства є виготовлення захисних рукавиць, річні витрати на випуск яких наведено в табл. 9.2.

Витрати на виробництво та реалізацію захисних рукавиць

Види витрат	Суми, грн
Основні матеріальні витрати	100 000
Заробітна платня основних виробничих робітників, включаючи відрахування на соціальні заходи	164 000
Виробничі накладні витрати	248 000
Змінні збутові витрати, що зараховано на рукавиці	26 000
Постійні адміністративні витрати, що зараховано на рукавиці	97 000

За 2014 та 2015 роки, які аналізують, було виготовлено 270 000 та 220 000 пар, відповідно. Фактично реалізовано за ці роки – 230 000 та 260 000 пар, відповідно. Ціна реалізації протягом цих років залишалася незмінною та становила 3,60 грн (у тому числі ПДВ).

На 1 січня 2014 року запас готової продукції на складі підприємства становив 40 000 пар, незавершеного виробництва не було.

Необхідно розрахувати собівартість пари рукавиць, оцінити залишки готової продукції на складі у 2014 та 2015 роках, скласти звіт про прибутки та збитки в системі absorption costing.

Завдання 3. Українське машинобудівне підприємство ПАТ "Завод підйомно-транспортного устаткування" виробляє талі для підйомних кранів, які передають замовникам в упаковці попарно (по 2 од.). Є така інформація щодо виробничих витрат:

прямі матеріальні витрати – 1 208 500 грн на дві од.;

прямі трудові витрати на складання – 5 960 год. на од.;

ставка оплати праці – 37,45 грн/год.

Змінні загальновиробничі витрати становлять 58,20 грн на 1 год. прямих трудових витрат, постійні загальновиробничі витрати дорівнюють 2 463 900 грн на місяць за середньої виробничої потужності 20 од. на місяць.

Витрати на збут: матеріальні витрати на упаковку – 87 400 грн на 2 од., трудові витрати на упаковку – 325 год. на од. за ставкою оплати праці 28,70 грн на год.

Рекламні та маркетингові витрати – 76 730 грн на міс., інші постійні комерційні та адміністративні витрати – 127 800 грн на міс.

Необхідно розрахувати виробничу собівартість одиниці продукції (талі) та скласти звіт про прибутки та збитки в системі absorption costing.

Запитання для самоконтролю

1. Укажіть основні принципи калькулювання за повними витратами.
2. Опишіть порядок формування операційного прибутку під час побудови звіту про прибутки та збитки за системою absorption costing.
3. Якими, на вашу думку, є переваги й недоліки застосування системи absorption costing на виробничому підприємстві?
4. Визначте спільні та відмінні риси калькулювання за системою absorption costing та калькулювання за вимогами П(с)Бо 16 "Витрати".
5. Що таке "недорозподілені виробничі накладні витрати"? Що таке "надлишково розподілені виробничі накладні витрати"? Наведіть приклади утворення таких витрат.

Тема 10. Особливості процесу збору та підготовки інформації за для ціноутворення

Завдання 1. У серпні овочева база "Чиполіно" придбала 8 т динь за закупівельною ціною 24 грн за 1 кг, у тому числі ПДВ. На початок поточного місяця половину закуплених динь ще не продано. Згідно з новим прайсом, отриманим від оптового постачальника динь, вартість 1 кг динь у вересні знизиться і становитиме вже 18 грн, у тому числі ПДВ.

Необхідно визначити, якою може бути мінімальна ціна реалізації 1 кг динь у поточному місяці, яка не призведе до утворення збитку для овочевої бази з точки зору бухгалтерського та управлінського обліку.

Завдання 2. Аптека ПрАТ "Здоров'я народу" придбала партію цитрамону – 1 000 упаковок за оптовою закупівельною ціною 6 грн за одну упаковку, у тому числі ПДВ. Термін зберігання цієї партії закінчується через місяць. Ціна продажу однієї упаковки в цій аптеці становить 9,60 грн, у тому числі ПДВ. В інших аптеках ціна однієї упаковки становить від 7,20 до 10,80 грн, у тому числі ПДВ. На поточний момент 200 упаковок цитрамону не продано.

Згідно з розрахунками бухгалтера-аналітика, зниження ціни на 40 % дозволить розпродати весь залишок, на 30 % – чотири п'ятих залишку; на 20 % – дві третини залишку, на 10 % – половину залишку, на 5 % – одну третину. За умов збереження поточної ціни можна продати тільки 40 упаковок за місяць, що залишився.

Необхідно:

1) розрахувати суму прибутку (збитку) за кожним варіантом. Окремо визначити прибуток (збиток) від реалізації та збиток від списання непроданого цитрамону. Визначити оптимальну ціну реалізації залишку цитрамону з погляду управлінського обліку;

2) указати додаткові чинники, які необхідно враховувати в разі ухвалення остаточного рішення про ціну продажу.

Завдання 3. ТОВ "Проммонтаж", підприємство, що спеціалізується на випуску устаткування для електронного урядування, отримало замовлення від клієнта на виробництво восьми ідентичних роботизованих блоків. Їх будуть випускати з використанням власної робочої сили і потужностей підприємства "Проммонтаж".

Кошторисний відділ підготував специфікацію на замовлену продукцію, що містить таку інформацію:

1) потреба в матеріалах і трудовитрати на один роботизований блок: компонент X – 2 шт. на од. продукції; компонент Y – 1 шт. на од.; компонент Z – 4 шт. на од.;

2) інші витрати:

роботи зі складання – 25 год. на од.;

роботи з перевірки – 6 год. на од.

Із метою калькулювання витрат на підприємстві було зібрано таку інформацію:

Компонент X. Це одна з одиниць товарного запасу, яка зазвичай є на підприємстві, оскільки користується постійним попитом. Вартість 10 шт., які в цей час становлять товарний запас, відповідно до рахунка-фактури, виставленому підприємству "Проммонтаж", дорівнює 150 грн за штуку, але єдиний постачальник оголосив про підвищення ціни на 20 %, що набуває чинності негайно. ТОВ "Проммонтаж" ще не заплатило за наявні на складі одиниці.

Компонент Y. Товарний запас становить 25 шт. Цей компонент зазвичай використовує підприємство "Проммонтаж", але він є в запасі через скасування замовлення, унаслідок банкрутства одного із клієнтів. Сумарні витрати компанії за цим товарним запасом спочатку становили 4 000 грн, хоча "Проммонтаж" утримало із клієнта-ліквідатора +1500 грн. Оскільки ТОВ "Проммонтаж" не бачить шляхів застосування компонента Y, фінансовий директор пропонує списати ці 25 од.

Компонент Z. Регулярно використовує підприємство "Проммонтаж". Товарного запасу немає, але замовлення на 75 од. буде ось-ось відправлено постачальнику. Ціна постачальника становить 25 грн за од. за дрібних замовлень, але за замовлень понад 100 одиниць ціну знижують на 20 % і вона становить 20 грн за од.

Інші витрати. Як очікують, вони становитимуть загалом 250 грн.

Робочу силу для виконання складання оплачують за ставкою 10 грн на год. Якщо замовлення буде прийняте, усіх необхідних робітників потрібно буде зняти з поточної роботи, що означає втрату інших замовлень. За попередньою оцінкою, за кожну годину, виділену для роботи за цим контрактом, буде втрачено 38 грн (із розрахунку втрати виручки від продажів – 60 грн, за вирахуванням вартості матеріалів – 12 грн

і трудовитрат – 10 грн). Директор виробництва передбачає, що, завдяки процесу навчання, час, який витрачають на випуск кожного блока, буде знижуватися, тобто на складання першого блока піде 25 год, а складання кожного наступного блока буде займати на 1 год менше. Роботи з перевірки може бути виконано, завдяки оплачуваній понаднормовій роботі наявних співробітників за ставкою, яка на 50 % перевищує стандартні 12 грн на год. Розробляючи контрактні ціни, компанія додає суму в розмірі 20 грн на кожний блок, щоб покрити накладні витрати. До собівартості нараховують 40 % як надбавку для отримання прибутку.

Підготувати попередній розрахунок мінімальної ціни, яку ви рекомендували б підприємству "Проммонтаж" для запропонованого контракту, і надати відповідні розрахунки та пояснення. Визначити чинники, які необхідно взяти до уваги до призначення остаточної ціни.

Завдання 4. Підприємство "Спектр" виробляє єдиний товар, який продає за ціною 50 грн за од. Практична (повна) виробнича потужність підприємства дозволяє виготовити 30 000 од. продукції на рік. У табл. 10.1 наведено витрати для цього рівня виробництва та продажів.

Сценарій 1. У поточному році ТОВ "Спектр" передбачає продати 25 000 од. продукції через наявні канали розподілу. До компанії звернувся новий клієнт, який згоден купити 5 000 од. продукції за ціною, яка нижча від звичайної на 16 %.

Таблиця 10.1

Витрати ТОВ "Спектр" на одиницю продукції

Показники	Сума на одиницю продукції, грн
Основні виробничі матеріали	15
Праця основних виробничих робітників (змінні витрати)	8
Змінні виробничі накладні витрати	3
Змінні витрати на реалізацію продукції	4
Постійні виробничі накладні витрати	9
Постійні витрати на реалізацію продукції	6
Усього	45

Оскільки ця угода є прямим продажем, то вона дозволить уникнути виплати комісійних реалізаторам, і, тим самим знизити змінні витрати на реалізацію продукції на 75 %. Однак продажі новому клієнтові потребують зміни модифікації товару, що спричинить купівлю спеціального обладнання за ціною 10 000 грн.

Сценарій 2. У поточному році ТОВ "Спектр" передбачає продати 25 000 од. продукції через наявні канали розподілу. До компанії звернулася державна установа, яка згідна купити 5 000 од. продукції за ціною, яка дорівнює виробничим витратам із розрахунку практичної (повної) потужності виробництва плюс надбавка в сумі 1,80 грн на од. продукції. У разі прийняття спеціального замовлення ТОВ "Спектр" уникне витрат із реалізації продукції.

Сценарій 3. У поточному році ТОВ "Спектр" передбачає продати 30 000 од. продукції через наявні канали розподілу. До підприємства звернулася державна установа, яка згідна купити 5 000 од. продукції за ціною, що дорівнює виробничим витратам із розрахунку практичної (повної) потужності виробництва плюс надбавка в сумі 2 грн на од. продукції.

Необхідно визначити вигоду (втрати) від прийняття спеціального замовлення для кожного із трьох сценаріїв.

Запитання для самоконтролю

1. Що з переліченого далі не належить до основних чинників, які впливають на рішення щодо ціноутворення: а) професійне судження оцінювача; б) витрати (від розроблення до поставки товарів); в) величина попиту покупців; г) конкуренція, що впливає на попит?

2. Які методи ціноутворення ви знаєте? Який із методів ціноутворення використовує як основу нинішню ринкову ціну?

3. Які внутрішні та зовнішні чинники треба брати до уваги під час ціноутворення?

4. Що таке "спецзамовлення"? Які виробничі витрати необхідно враховувати під час розрахунку собівартості спецзамовлення?

5. Поясніть відмінності маржинального підходу до встановлення ціни на спецзамовлення від підходу "витрати плюс".

Тема 11. Прийняття довгострокових інвестиційних рішень

Завдання 1. Компанія планує придбати нове обладнання для упакування продукції вартістю 950 000 грн. Витрати на доставку обладнання – 94 000 грн, на установлення і монтаж – 150 000 грн, на тестування встановленого обладнання – 17 195 грн.

Це обладнання дозволить економити щорічно 35 000 грн операційних витрат. Термін використання обладнання – 10 років, після закінчення якого ліквідаційна вартість дорівнюватиме нулю. Вартість капіталу 12 %. Чому дорівнює термін окупності цього проекту?

Завдання 2. Підприємство розглядає 4 проекти капітальних інвестицій у нове обладнання. Кожен із проектів розрахований на 4 роки та забезпечує грошові надходження, наведені в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Планова інформація щодо окупності інвестиційних проектів

Роки \ Проекти	А	Б	В	Г
1	95 100	67 950	75 000	112 500
2	95 100	49 050	49 350	75 000
3	95 100	59 475	74 550	103 500
4	95 100	66 600	67 500	84 000
Інвестиції у проект	150 000	165 000	195 000	150 000

Обладнання не має ліквідаційної вартості, а підприємство використовує прямолінійний метод нарахування амортизації. Вартість капіталу підприємства становить 8 %.

Необхідно:

1) визначити період окупності кожного із проектів та вибрати найкращий;

2) розрахувати чисту нинішню вартість кожного проекту.

Завдання 3. Підприємство планує придбати виробниче обладнання вартістю 550 000 грн, корисний термін служби якого становитиме

5 років, ліквідаційна вартість дорівнює нулю. Доставка та встановлення обладнання становитимуть додаткові 5 000 грн. Очікують, що експлуатація активу протягом 5 років забезпечить такі чисті грошові потоки: 1-й рік – 400 000 грн; 2-й рік – (6 000) грн; 3-й рік – 200 000 грн; 4-й рік – 120 000 грн; 5-й рік – 80 000 грн. Середньорічний прибуток становить 50 000 грн. Чому дорівнює термін окупності проекту? Чому дорівнює чиста приведена вартість цього проекту за ставки дисконтування 10 %?

Завдання 4. Керівництво підприємства "Дана" аналізує проекти, які потребують для інвестування по 500 000 грн. Є така інформація щодо проектів (табл. 11.2):

вартість капіталу 6%;

амортизація нараховується прямим методом.

Таблиця 11.2

Планова інформація щодо окупності інвестиційних проектів, грн

Показники	Роки	Проект 1	Проект 2
Початкові вкладення капіталу		500 000	500 000
Прибуток (збиток) за рік	1	250 000	100 000
Прибуток (збиток) за рік	2	200 000	100 000
Прибуток (збиток) за рік	3	150 000	140 000
Прибуток (збиток) за рік	4	100 000	260 000
Залишкова вартість у кінці четвертого року		100 000	100 000

Необхідно визначити за кожним проектом: термін окупності, чисту приведену вартість, внутрішню ставку прибутковості. Обґрунтувати, який проект є доцільним для інвестування.

Завдання 5. Керівництво ТОВ "Люкс" розглядає питання про заміну старої лінії для відливання шоколаду, на якому виробляють шоколадні плитки. Ціна реалізації старого обладнання – 38 000 грн. Договірна вартість нового обладнання становить 235 000 грн, а витрати на його доставку та монтаж – 12 000 грн (у тому числі ПДВ). Очікувана вартість реалізації цього обладнання в кінці п'ятого року експлуатації

становитиме 42 000 грн. Витрати, пов'язані з навчанням у спеціалізованому центрі персоналу роботі на новому обладнанні становитимуть 4 500 грн, а щорічні витрати на його техобслуговування, які компанія має в кінці року, – 3 000 грн. Амортизацію нового обладнання будуть нараховувати прямим методом з огляду на термін експлуатації 5 років.

Керівництво погодилось, що рентабельність будь-якого інвестиційного проекту ТОВ "Люкс" має бути не меншою за 8,5 %.

Протягом першого року використання нового обладнання очікують випуск і реалізацію 18 000 од. шоколадних плиток, а кожного із двох наступних років обсяги виробництва та продажів у натуральних одиницях будуть збільшуватися на 5 %. У четвертий та п'ятий роки експлуатації обладнання очікують зберігання обсягів виробництва та продажу продукції на рівні третього року.

Є така інформація щодо одиниці продукту (шоколадна плитка):

ціна реалізації – 28,80 грн/шт. (у тому числі ПДВ);

прямі матеріальні витрати – 7,85 грн/шт.;

прямі витрати на оплату праці – 2,20 грн/шт.;

змінні виробничі накладні витрати – 1,90 грн./шт.

Постійні виробничі накладні витрати на рік становитимуть 85 600 грн (у тому числі амортизація нового обладнання).

ТОВ "Люкс" застосовує фактичне калькулювання собівартості продукції. Залишків готової продукції на складі на початок і кінець періоду зазвичай немає.

Необхідно визначити:

- 1) первісну вартість нового обладнання;
- 2) величину чистих інвестицій у нове обладнання;
- 3) чистий грошовий потік за кожний із п'яти років реалізації інвестиційного проекту;
- 4) приведену вартість грошових потоків, пов'язаних із цим інвестиційним проектом (відповідь округлити до цілого числа);
- 5) чисту приведену вартість інвестиційного проекту;
- 6) внутрішню ставку (норму) прибутковості інвестиційного проекту;
- 7) період окупності інвестиційного проекту.

Запитання для самоконтролю

1. Назвіть дисконтовані методи оцінювання інвестицій.
2. Назвіть недисконтовані методи оцінювання інвестицій.
3. Як розрахувати обліковий коефіцієнт окупності?
4. Що таке "дисконтований грошовий потік"?
5. Як розрахувати приведену вартість інвестиційного проекту?
6. Що таке "ануїтет"? В яких випадках застосовують таблицю точної вартості ануїтету?
7. Поясніть економічний зміст внутрішньої ставки дохідності.

Рекомендована література

Основна

1. Лабунська С. В. Практикум з курсу "Управлінський облік" для студентів спеціальності 6.050100 "Облік і аудит" / С. В. Лабунська, І. О. Басова, Л. В. Безкоровайна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2007. – 79 с.

2. Лабунская С. В. Управленческий учет : конспект лекций для студентов спец. 8.050106 всех форм обучения : в 2-х ч. Ч. 1 / С. В. Лабунская. – Х. : ХНЭУ, 2005. – 59 с.

3. Лабунская С. В. Управленческий учет : конспект лекций для студентов спец. 6.050100 всех форм обучения : в 2-х ч. Ч.2 / С. В. Лабунская. – Х. : ХНЭУ, 2007. – 80 с.

4. Управлінський облік : навч. посіб. / Ю. Д. Малярєвський, С. В. Лабунська, Л. В. Безкоровайна та ін. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 248 с.

Додаткова

5. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік : курс лекцій / Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Чижевська, Н. В. Герасимчук. – Житомир : Рута, 2000. – 445 с.

6. Бухгалтерський управлінський облік : підручник / Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, Н. М. Малюга та ін. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Житомир : Рута, 2002. – 479 с.

7. Воробьев С. Н. Управленческие решения : учеб. для вузов / С. Н. Воробьев, В. Б. Уткин, К. В. Балдин. – М. : ЮНИТИДАНА, 2003. – 317 с.

8. Голов С. Классификация расходов и методы калькуляции себестоимости в управленческом учете / С. Голов // Налоговое планирование. – 2006. – № 2. – С. 25–31.

9. Голов С. Ф. Управлінський облік / С. Ф. Голов. – К. : Лібра, 2003. – 704 с.

10. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет / К. Друри. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 784 с.

11. Друри К. Учет затрат методом стандарт-кост / К. Друри. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 182 с.

12. Ивашкевич В. Б. Практикум по управленческому учету и контроллингу : учеб. пособ. / В. Б. Ивашкевич. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 159 с.
13. Каверина О. Д. Управленческий учет. Системы, методы процедуры / О. Д. Каверина. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 352 с.
14. Карпова Т. П. Управленческий учет : учеб. для вузов / Т. П. Карпова. – М. : ЮНИТИ, 2003. – 350 с.
15. Котляров С. А. Управление затратами / С. А. Котляров. – СПб. : Питер, 2001. – 160 с.
16. Лень В. С. Управлінський облік : навч. посіб / В. С. Лень. – К. : Знання-Прес, 2003. – 287 с.
17. Николаева С. А. Особенности учета затрат в условиях рынка: система "директ-костинг": теория и практика / С. А. Николаева. – М. : Финансы и статистика, 1993. – 60 с.
18. Скоун Т. Управленческий учет: Как его использовать для контроля бизнеса / Т. Скоун ; пер. с англ. под ред. Н. Д. Эриашвили. – М. : Аудит ; ЮНИТИ, 1997. – 179 с.
19. Управлінський облік : збірник задач і вправ : навч. посіб. / Н. М. Малуга, І. А. Белоусова, Н. В. Герасимчук та ін. ; за ред. Ф. Ф. Бутинця. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Житомир : ПП "Рута", 2001. – 253 с.
20. Юровский Б. Планирование, учет и анализ себестоимости продукции : в 2-х ч. Ч. 1 / Б. Юровский // Энциклопедия бухгалтера и экономиста. – 2006. – № 13. – С. 6–160.
21. Юровский Б. Планирование, учет и анализ себестоимости продукции : в 2-х ч. Ч. 2 / Б. Юровский // Энциклопедия бухгалтера и экономиста. – 2006. – № 14. – С. 8–164.
22. Юровский Б. Себестоимость продукции: планирование, учет, анализ : метод. рекоменд. / Б. Юровский. – Х. : Консульт, 2003. – 202 с.

Інформаційні ресурси

23. Витрати : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

24. Дохід : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

25. Запаси : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 № 246 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996X-IV від 16.07.99 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Додатки

Додаток А

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати"

(У редакції станом на 14.08.2013 р.)

Загальні положення

1. Це Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності.

2. Норми цього Положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (далі – підприємства) незалежно від форм власності (крім банків, бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності).

3. Положення (стандарт) 16 застосовується до обліку витрат за будівельними контрактами з урахуванням особливостей їх визнання і складу, установлених Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 18 "Будівельні контракти". Положення (стандарт) 16 не поширюється на витрати, пов'язані з первісним визнанням і зміною справедливої вартості біологічних активів, пов'язаних із сільськогосподарською діяльністю, та з первісним визнанням сільськогосподарської продукції.

4. Терміни, що наведені в положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, мають таке значення:

Елемент витрат – сукупність економічно однорідних витрат.

Прямі витрати – витрати, що можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом.

Нормальна потужність – очікуваний середній обсяг діяльності, що може бути досягнутий за умов звичайної діяльності підприємства протягом кількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва.

Об'єкт витрат – продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

Визнання витрат

5. Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

6. Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

7. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені.

Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

8. Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами.

9. Не визнаються витратами й не включаються до звіту про фінансові результати:

9.1. Платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо.

9.2. Попередня (авансова) оплата запасів, робіт, послуг.

9.3. Погашення одержаних позик.

9.4. Інші зменшення активів або збільшення зобов'язань, що не відповідають ознакам, наведеним у пункті 6 цього Положення (стандарту).

9.5. Витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

9.6. Балансова вартість валюти.

Склад витрат

10. Собівартість реалізованих товарів визначається за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 "Запаси".

11. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована

протягом звітнього періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються:

прямі матеріальні витрати;

прямі витрати на оплату праці;

інші прямі витрати;

змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Виробнича собівартість продукції зменшується на справедливу вартість супутньої продукції, яка реалізується, та вартість супутньої продукції в оцінці можливого її використання, що використовується на самому підприємстві.

Перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) установлюються підприємством.

12. До складу прямих матеріальних витрат включається вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу вироблюваної продукції, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат. Прямі матеріальні витрати зменшуються на вартість зворотних відходів, отриманих у процесі виробництва, які оцінюються у порядку, викладеному в пункті 11 цього Положення (стандарту).

13. До складу прямих витрат на оплату праці включаються заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

14. До складу інших прямих витрат включаються всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних і майнових паїв, амортизація, втрати від браку, які складаються з вартості остаточно забракованої з технологічних причин продукції (виробів, вузлів, напівфабрикатів), зменшеної на її справедливу вартість, та витрат на виправлення такого технічно неминучого браку.

15. До складу загальновиробничих витрат включаються:

15.1. Витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо; відрахування на соціальні заходи й медичне страхування апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо).

15.2. Амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення.

15.3. Амортизація нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення.

15.4. Витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення.

15.5. Витрати на вдосконалення технології й організації виробництва (оплата праці та відрахування на соціальні заходи працівників, зайнятих удосконаленням технології й організації виробництва, поліпшенням якості продукції, підвищенням її надійності, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі; витрати матеріалів, купівельних комплектуючих виробів і напівфабрикатів, оплата послуг сторонніх організацій тощо).

15.6. Витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень.

15.7. Витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальновиробничого персоналу; відрахування на соціальні заходи, медичне страхування робітників та апарату управління виробництвом; витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг).

15.8. Витрати на охорону праці, техніку безпеки і охорону навколишнього природного середовища.

15.9. Інші витрати (внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів зі складів до цехів і готової продукції на склади; нестачі незавершеного виробництва; нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей у цехах; оплата простоїв тощо).

16. Загальновиробничі витрати поділяються на постійні і змінні.

До змінних загальновиробничих витрат належать витрати на обслуговування і управління виробництвом (цехів, діляниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності. Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо), виходячи з фактичної потужності звітного періоду.

До постійних загальновиробничих витрат відносяться витрати на обслуговування і управління виробництвом, що залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності. Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо) при нормальній потужності. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включаються до складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) у періоді їх виникнення. Загальна сума розподілених та нерозподілених постійних загальновиробничих витрат не може перевищувати їх фактичну величину.

Приклад розподілу загальновиробничих витрат наведено в додатку 1 до цього Положення (стандарту).

Перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат установлюються підприємством.

17. Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

18. До адміністративних витрат відносяться такі загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством:

загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо);

витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу;

витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона);

винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо);

витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, телекс, факс тощо);

амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;

витрати на врегулювання спорів у судових органах;

податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);

плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків, а також витрати, пов'язані з купівлею-продажем валюти;

інші витрати загальногосподарського призначення.

19. Витрати на збут включають такі витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг):

витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції на складах готової продукції;

витрати на ремонт тари;

оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут;

витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг);

витрати на передпродажну підготовку товарів;

витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;

витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг (операційна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона);

витрати на транспортування, перевалку і страхування готової продукції (товарів), транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки;

витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;

витрати на страхування призначеної для подальшої реалізації готової продукції (товарів), що зберігається на складі підприємства;

витрати на транспортування готової продукції (товарів) між складами підрозділів (філій, представництв) підприємства;

інші витрати, пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг.

До складу витрат на збут у торговельних організаціях включаються витрати обігу, за винятком витрат, наведених у пунктах 18, 20 і 27 цього Положення (стандарту).

20. До інших операційних витрат включають:

витрати на дослідження та розробки відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи";

собівартість реалізованих виробничих запасів, яка для цілей бухгалтерського обліку складається з їх облікової вартості та витрат, пов'язаних з їх реалізацією;

сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів;

втрати від операційної курсової різниці (тобто від зміни курсу валюти за операціями, активами і зобов'язаннями, що пов'язані з операційною діяльністю підприємства);

втрати від знецінення запасів;

нестачі й втрати від псування цінностей;

визнані штрафи, пеня, неустойка;

витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення;

інші витрати операційної діяльності.

21. Витрати операційної діяльності групуються за такими економічними елементами:

матеріальні затрати;

витрати на оплату праці;

відрахування на соціальні заходи;

амортизація;

інші операційні витрати.

22. До складу елемента "Матеріальні затрати" включається вартість витрачених у виробництві (крім продукту власного виробництва):

- сировини й основних матеріалів;
- купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів;
- палива й енергії;
- будівельних матеріалів;
- запасних частин;
- тари й тарних матеріалів;
- допоміжних та інших матеріалів.

Вартість зворотних відходів, отриманих у процесі виробництва, не включається до елемента операційних витрат "Матеріальні затрати".

23. До складу елемента "Витрати на оплату праці" включаються заробітна плата за окладами й тарифами, премії та заохочення, матеріальна допомога, компенсаційні виплати, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу, інші витрати на оплату праці.

24. До складу елемента "Відрахування на соціальні заходи" включаються: відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства, відрахування на інші соціальні заходи.

25. До складу елемента "Амортизація" включається сума нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів.

26. До складу елемента "Інші операційні витрати" включаються витрати операційної діяльності, які не увійшли до складу елементів, наведених в пп. 22 – 25 цього Положення (стандарту), зокрема витрати на відрядження, на послуги зв'язку, плата за розрахунково-касове обслуговування тощо.

27. До фінансових витрат відносяться витрати на проценти (за користування кредитами отриманими, за облігаціями випущеними, за фінансовою орендою тощо) та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями (крім фінансових витрат, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 "Фінансові витрати").

28. Втрати від участі в капіталі є збитками від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, які обліковуються методом участі в капіталі. Приклад розрахунку втрат від участі в капіталі наведено в додатку 2 до цього Положення (стандарту).

29. До складу інших витрат включаються витрати, які виникають під час діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані безпосередньо з виробництвом та/або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг). До таких витрат належать:

собівартість реалізованих фінансових інвестицій (балансова вартість та витрати, пов'язані з реалізацією фінансових інвестицій);

втрати від зменшення корисності необоротних активів;

втрати від безоплатної передачі необоротних активів;

втрати від неопераційних курсових різниць;

сума уцінки необоротних активів і фінансових інвестицій;

витрати на ліквідацію необоротних активів (розбирання, демонтаж тощо);

залишкова вартість ліквідованих (списаних) необоротних активів;

інші витрати діяльності.

30. Податки на прибуток визнаються витратами згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток".

Розкриття інформації про витрати у примітках до фінансової звітності

31. У примітках до фінансової звітності наводиться інформація про: склад і суму доходів і втрат за кожною надзвичайною подією;

склад і суму витрат, які не включені до статей витрат Звіту про фінансові результати, а відображені безпосередньо у складі власного капіталу (крім вилучення капіталу та розподілу між власниками).

Додаток 1
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати"
Розрахунок розподілу загальновиробничих витрат

№ п/п	Показники	Усього	На одиницю бази розподілу (1 маш.-год.)	Включення загальновиробничих витрат до	
				витрат на виробництво продукції (рахунок 23 "Виробництво"), грн	собівартості реалізованої продукції (рахунок 90 "Собівартість реалізації"), грн
1	2	3	4	5	6
1	База розподілу за нормальною потужністю, маш.-год.	10 000			
2	Загальновиробничі витрати за нормальною потужністю, грн з них:	70 000			
3	змінні (ряд. 3 гр. 4 = ряд. 2 гр. 3 : ряд. 1 гр. 3)	50 000	5		
	постійні (ряд. 5 гр. 4 = ряд. 4 гр. 3 : ряд. 1 гр. 3)	20 000	2		
	База розподілу за фактичною потужністю, маш.-год.:				
	1-й звітний період	8 000			
	2-й звітний період	10 500			
4	Фактичні загальновиробничі витрати, грн:				
	1-й звітний період з них:	68 100			

Продовження додатку А

Закінчення табл. А1

1	2	3	4	5	6
	змінні	48 000		48 000	
	постійні – усього (ряд. 8 гр. 3 – ряд. 9 гр. 3)	20 100			
	у тому числі:				
4.1	постійні розподілені (ряд. 6 гр. 3 × ряд. 5 гр. 4)	16 000		16 000	
4.2	постійні нерозподілені (ряд. 10 гр. 3 – ряд. 10.1 гр. 3)	4 100			4 100
	2-й звітний період з них:	77 950			
	змінні	57 750		57 750	
	постійні – усього (ряд. 11 гр. 3 – ряд. 12 гр. 3)	20 200			
	у тому числі:				
4.3	постійні розподілені (ряд. 7 гр. 3 × ряд. 5 гр. 4), але не більше суми фактичних постійних загальновиробничих витрат	20 200		20 200	
4.4	постійні нерозподілені (ряд. 13 гр. 3 – ряд. 13.1 гр. 3)	0			0

Додаток 2
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати"
Розрахунок втрат від участі в капіталі

Назва спільного, асоційованого чи дочірнього підприємства	Частка в капіталі (відсоток голосів) спільного, асоційованого чи дочірнього підприємства, що належить підприємству	Сума збитку спільного, асоційованого чи дочірнього підприємства у звітному періоді (тис. грн)	Втрати від участі в капіталі (тис. грн)
Підприємство 1	26	10 000	2 600*
Підприємство 2	44	3 000	1 320*
Разом	—	13 000	3 920

*Але не більше балансової вартості фінансових інвестицій.

Зміст

Вступ	3
Навчальна дисципліна "Управлінський облік"	5
Змістовий модуль 1. Організація системи управлінського обліку та її ефективне використання на підприємстві.....	5
Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку	5
Тема 2. Склад витрат виробництва. Їх загальна класифікація і поведінка	8
Тема 3. Облік і контроль за центрами відповідальності	15
Тема 4. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку.....	18
Тема 5. Способи і методи обліку витрат. Системи калькулювання та управління витратами	21
Тема 6. Система обліку, калькулювання та управління за повними витратами	26
Тема 7. Система обліку, калькулювання та управління за змінними витратами	30
Тема 8. Система обліку, калькулювання та управління за нормативними витратами	34
Тема 9. Бюджетування і контроль.....	37
Тема 10. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень.....	40
Навчальна дисципліна "Облік виробництва та управління витратами підприємства"	44
Модуль 1. Основні підходи до побудови системи управління витратами підприємства.....	44
Тема 1. Управлінський процес та роль бухгалтера в процесі прийняття управлінських рішень	44
Тема 2. Особливості класифікації витрат підприємства	48
Тема 3. Особливості обліку виробничих витрат підприємства (організація обліку витрат на продукт).....	54
Тема 4. Особливості побудови позамовної системи калькулювання витрат та системи калькулювання витрат на одиницю виробу на вітчизняних та зарубіжних підприємствах	59
Тема 5. Попроцесна система калькулювання	64
Тема 6. Особливості складання головного (основного) кошторису витрат підприємства за різними системами калькулювання... ..	69

Змістовий модуль 2. Організація управління витратами підприємства за різних систем управління витратами.....	76
Тема 7. Переваги складання та використання гнучких бюджетів задля планування та контролю за витратами підприємства. Організація управління витратами за відхиленнями	76
Тема 8. Особливості побудови та використання системи управління витратами підприємства за змінною складовою (система Direct costing).....	80
Тема 9. Особливості побудови та використання системи управління витратами підприємства (система Absorption costing).....	83
Тема 10. Особливості процесу збору та підготовки інформації для ціноутворення	86
Тема 11. Прийняття довгострокових інвестиційних рішень	90
Рекомендована література	94
Основна	94
Додаткова	94
Інформаційні ресурси	95
Додатки	97

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Завдання до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
"УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК"
для студентів напряму підготовки
6.030509 "Облік і аудит"
та навчальної дисципліни
"ОБЛІК ВИРОБНИЦТВА
І УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ"
для студентів спеціальності
8.03050901 "Облік і аудит"
усіх форм навчання**

Укладачі: **Лабунська Світлана Віталіївна**
Безкоровайна Лідія Василівна
Курган Наталя Володимирівна
Цибулько Дмитро Іванович

Відповідальний за випуск *А. А. Пилипенко*

Редактор *О. Г. Доценко*

Коректор *В. В. Міхно*

План 2016 р. Поз. № 9.

Підп. до друку 22.06.2016 р. Формат 60×90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 7,0 Обл.-вид. арк. 8,75. Тираж 100 пр. Зам. № 96.

Видавець і виготівник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*